

Abstract

Mye av ungdommers seksuelle erfaringer skjer i dag utenfor en tradisjonell datingkontekst. På tross av dette har ungdommers seksuelle kommunikasjon sjelden vært fokus for forskning. Denne studien har undersøkt sending og tolkning av signaler mellom ungdommer på 16 og 19 år med fokus på en uforpliktende kontekst. Fokusgruppeintervjuer ble gjennomført med 15 jenter og 6 gutter fra en videregående skole i Trondheim. Ved hjelp av tematisk analyse og datadrevet koding kom studien frem til fire tema. Kjønnssrolleforventninger og skript omfatter utsagn eller signaler som antyder at man er forventet å handle på en spesifikk måte på bakgrunn av kjønn. Eskalerende signaler tar for seg utsagn om signaler som har til hensikt å eskalere eller heve intensiteten på seksuelle handlinger. Deregulerende signaler og avvísninger handler om hvordan en eller begge parter signaliserer et ønske om å senke tempo eller intensitet, alternativt å indikere at man ikke ønsker å fortsette. Signalers eksplisitet og art omfatter hvilken grad av eksplisitet kommunikasjonen legges på, altså hvor tydelig den er, og hvilken funksjon variasjoner i dette kan ha. Funnene viser at ungdommene har god forståelse for en rekke sofistikerte signaler, og utviser forsiktighet i møte med disse. Det ser også ut til at mye av kommunikasjonens art baserer seg på feilhåndtering og å unngå risiko forbundet med potensielle misforståelser.

Innledning

En viktig komponent av sex er kommunikasjonen som leder opp til det. Dette er potensielt komplekse nonverbale signaler og verbale cues. Seksuell kommunikasjon er et omfattende begrep som favner nonverbal, så vel som verbal, kommunikasjon mellom to eller flere personer relatert til forhandlinger om seksuelle handlinger; hvorvidt disse skal gjennomføres eller ikke, og på hvilken måte. Seksuell kommunikasjon defineres av Metts og Spitzberg (1996) som en måte å finne seksuelle partnere på. Dette vil si forhandlinger om betydningen og effekten av, samt funksjonen til, den seksuelle relasjonen. På bakgrunn av dette kan vi si at mennesker bruker seksuell kommunikasjon til å avgjøre hva den seksuelle relasjonen skal bestå av og hvor lenge den skal vare, samt hvorvidt forholdet ekskluderer andre lignende relasjoner.

Ungdommer er i en fase hvor de utforsker og bruker slik kommunikasjon i seksuelle relasjoner, og hvor de fremdeles lærer seg hvordan de skal gå frem. Grovt sett deler ungdommer inn seksuelle relasjoner i tre kategorier: forpliktende forhold, ”holder på” eller *casual* og såkalte ”one-night stands” (Ellen, Cahn, Eyre, & Boyer, 1996). Å ”holde på” medfører at man gjør typiske aktiviteter som man ellers ville gjort som par, men likevel ikke definerer seg selv om et par. Dette kan likevel medføre en gjensidig forventning om eksklusivitet, og finne sted i en slags datingkontekst. Forhold som ikke er forpliktende oppleves også som meningsfulle for ungdommer, og kan blant annet være komponenter i utforsking av intimitet, utvikling av grenser og seksuell identitet (Manning, Giordano, & Longmore, 2006).

Denne studien søker å si noe om hvordan ungdommer reflekterer rundt seksuell kommunikasjon, sending og tolkning av seksuelle signaler, i uforpliktende forhold i Norge. Et annet mål er å kunne sammenfatte ungdommenes refleksjoner til noe som kan anvendes for å hindre misforståelser og situasjoner med ubehagelig seksuell oppmerksomhet i norsk skole.

Misforståelser og feilkommunikasjon

Samtykke er en svært viktig og enkel, men samtidig kompleks, komponent i de seksuelle forhandlingene mellom to personer. Det er mange ulike måter å forstå begrepet på som blant annet ethvert ’ja’, fravær av ’nei’ eller at man i større grad fokuserer på et entusiastisk, spontant samtykke som villig blir gitt (Beres, 2007). Beres argumenterer for en begrepsmessig enighet om hvordan samtykke skal defineres. Samtykket er heller ikke mulig å definere som en fast atferd, samtidig som det å ha en psykologisk tilstand som kriterium også vil gi vansker

med å gi tydelige signaler om at samtykket foreligger. Samtykket er en subjektiv erfaring som skjer og kommuniseres i øyeblikket, det er både en holdning og en aktiv handling (Beres, 2007; Hickman & Muehlenhard, 1999). Manglende samtykke er også helt sentralt i definisjoner av seksuelle krenkelser og overgrep, hvor handlinger blir utført uten at den andre parten har uttrykt at samtykke foreligger (Berggrav, 2015).

Et utbredt teoretisk utgangspunkt handler om at menn misforstår kvinners seksuelle signaler, og at kvinner sender utydelige seksuelle signaler som er åpne for misforståelser. Denne teorien er blitt kalt Miscommunication Theory og har blant annet utgangspunkt i Tannen (1991). Dette blir ofte brukt som grunnlag for en forklaring av seksuelle grenseoverskridelser, voldtekter og trakassering, med bakgrunn i at menn misforstår kvinner og at kvinner sender utydelige signaler – altså, miskommuniserer (McCaw & Senn, 1998). Motley (2008) fant for eksempel at menn tolker kvinners indirekte seksuelle avvísninger på en måte som stemmer overens med deres egne intensjoner. Teorien om miskommunikasjon har møtt motstand, blant annet på bakgrunn av for å være lite nyansert i sin fremstilling av kommunikasjonen mellom kvinner og menn (Beres, 2010; Frith & Kitzinger, 1997; O'Byrne, Hansen, & Rapley, 2008). For eksempel har kritikken gått på at forskningen ikke har tatt høyde for ambivalens (Beres, Senn, & McCaw, 2014; Muehlenhard & Peterson, 2005), men antatt en dikotomi mellom ”ja” og ”nei”, og ikke at samtykket kan være plassert på et kontinuum. Disse har også funnet lite som underbygger teorien om miskommunikasjon mellom kvinner og menn.

O'Byrne, Rapley, og Hansen (2006) har studert dette, og viser til at unge menn har en raffinert evne til å forstå kvinners avvísende signaler. Abbey, Jacques-Tiura, og LeBreton (2011) utdyper dette med funn som underbygger en påstand om at menn som hevder de har misforstått, retrospektivt hadde forstått at seksuelle grenseoverskridelser var uønsket av kvinner som ble utsatt for disse. Spørsmålsformuleringen var likevel såpass komplisert at det er mulig å stille spørsmål til hvorvidt konklusjonen er presis nok. Studien er også preget av noe små korrelasjoner til å kunne peke ut store sammenhenger. Det kan likevel se ut til at de fleste menn og kvinner er i relativt god stand til å presist kommunisere sine intensjoner til hverandre uten større misforståelser. Dette til tross brukes miskommunikasjon iblant som grunn når unge menn skal forklare vennevoldtekter, voldtekt hvor overgriperen er bekjent av offeret. Disse såkalte vennevoldtektene forklares med at stoppsignalene ikke var tydelig nok, eller at de ikke visste eller skjønnte det (Hansen, O'Byrne, & Rapley, 2010; O'Byrne et al., 2008). Mange undervisningsprogrammer med mål om å redusere voldtekter antar at misforståelser ligger til grunn, og er designet for å redusere slike misforståelser. Antakelsen

om at miskommunikasjon er grunnen til at voldtekter skjer kan se ut til å ha behov for å revideres (Beres, 2010; Frith & Kitzinger, 1997; McCaw & Senn, 1998). Man kan anta at mennesker er selektert til å gjøre så lite kostbare feil som mulig i situasjoner hvor man har begrenset kommunikasjon eller signaler kan være utydelige, for svake eller uklare for den andre parten. Signaler kan fortolkes skjevt, regelrett feil, så vel som fortolkes riktig uten å tas til følge. Slike overtramp skjer for mange ungdommer som er i en seksuell utforskningsfase, samt voksne kvinner og i noen grad menn.

Skriptteori som rammeverk

En måte å forklare hvordan mennesker interagerer i ulike situasjoner er ved *skriptteori*. Kognitive skript kan være rammeverk for akseptabel atferd eller atferd som fører til et ønsket mål. Slike skript gir føringer for rekkefølgen av handlinger, også i seksuell aktivitet. Skript forklares generelt som en metafor for å konseptualisere atferd i det sosiale liv (Simon & Gagnon, 1986), og deler det inn i kulturelle, interpersonlige og intrapsykiske skript. Wiederman (2005) sammenligner slike skript med en skuespillers manus og hevder at menn og kvinner har svært ulike skript for seksuell aktivitet. De reduserer også usikkerhet ved å fungere som en slags ”oppskrift” for atferd i ulike situasjoner. Slike skript er lært gjennom sosiale situasjoner som konsekvens av å vokse opp i en spesifikk kultur, konstruert og formet av interaksjon med andre, i tillegg til intrapsykiske simuleringer av atferd og deres effekt (Byers, 1996; Simon & Gagnon, 1986; Wiederman, 2005). Masters, Casey, Wells, og Morrison (2013) argumenterer for at seksuelle skript er ulike for forskjellige nivåer av relasjoner. På kulturelt nivå blir seksuelle skript stort sett godtatt, og det er individuelle forskjeller i hvor stor grad man personlig retter seg etter disse, og i hvor stor grad man finner unntak for å nyansere disse skriptene.

En grunnleggende antakelse i tradisjonelle seksuelle skript innebærer blant annet at menn alltid ønsker sex og at kvinner er restriktive, dermed er det mannen som skal initiere til sex. Kvinnene skal gjerne også gi en symbolsk motstand til sex, selv om de egentlig ønsker å ha samleie (Muehlenhard & Hollabaugh, 1988). Teorien om symbolsk motstand – *Token Resistance* – har blitt nyansert i senere tid, blant annet ved å innhente kvalitative beskrivelser av situasjoner hvor kvinner i utgangspunktet angir å ha sagt nei der de hadde intensjon om å ha sex. I en studie viste det seg at kvinner og menn i stor grad kan ha misforstått spørsmålet, da beskrivelser av situasjonene som ligger til grunn for svaret ikke innebærer symbolsk motstand, men andre fenomener som at man ombestemmer seg (Muehlenhard & Rodgers, 1998). I tradisjonelle seksuelle skript ligger en antakelse om at menns sosiale verdi øker ved

høyere antall samleier, mens kvinnens verdi som partner synker, kalt *sexual double standard* (se f.eks. Crawford & Popp, 2003). Det forventes også motsetninger mellom menn og kvinners personlighet, i tråd med typiske maskuline eller feminine idealer (Byers, 1996). I tillegg til dette overfortolker menn kvinners seksuelle interesse, mens kvinner underfortolker menns seksuelle interesse (Abbey, 1987). Haselton og Galperin (2013) beskriver denne skjevheten som et produkt av seleksjon basert på minst færrest kostbare feil, såkalt *Error Management Theory*. På grunnlag av begrenset informasjon skal man avgjøre om kvinnen eller mannen henholdsvis er interessert i sex eller i å forplikte seg over lang tid. Menn og kvinner er likevel stort sett enige om hvilket nivå den seksuelle interaksjonen skal være på, og menn er også i de aller fleste tilfeller lydhør for kvinners stoppsignaler (Byers, 1996). Dworkin og O'Sullivan (2005) intervjuet en gruppe menn og fant at de ikke støtter tradisjonelle seksuelle skript, men ønsker mer likhet med kvinnene, blant annet en likere arbeidsfordeling i initiering av seksuell aktivitet. Byers og Wilson (1985) fant i en studie av menn som skulle rollespille responser på kvinners avvisning, at menn som har mer liberale holdninger til kvinners rolle i samfunnet også respekterer kvinners stoppsignaler og avvisninger i større grad. I tillegg er det mindre sannsynlig at erfarne menn bruker tvang mot kvinner (Byers, 1996; Byers & Eno, 1992; Byers & Wilson, 1985).

Det er holdepunkter for å anta at tradisjonelle seksuelle skript eksisterer, men at de ikke er normative i samfunnet. Gjennom en studie hvor deltakere selvmonitorerte egen atferd; seksuell initiering og responser på initiering over en to-ukers periode, fant O'Sullivan og Byers (1992) at menn og kvinner i stor grad har overlappende seksuelle skript, initierer menn mer enn kvinner. Kvinner initierer også til sex, men mer subtilt, og ikke like ofte. Likevel responderer kvinner positivt på slike initieringer like ofte som menn. Det er også vist i noen grad at kvinner gir signaler om seksuell interesse i forkant av menns mer åpenbare initiering (Moore & Butler, 1989). Perper og Weis (1987) studerte kvinners forfølingsstil gjennom spørreskjema og kvalitative data i form av essay, og kaller kvinnens tidlige signaler om interesse *proceptivity*. De viser til at kvinner signaliserer en interesse som forutgår mannens initiering. De nevner også at dette gjelder hunkjønn av andre arter. Kvinner har dermed ikke nødvendigvis en entydig portvokterrolle i alle seksuelle situasjoner. I tillegg til dette er kvinner sjelden kun en passiv mottaker av mannens tilnærminger, men signaliserer interesse for sex på flere måter. Dette gjelder dog i større grad i etablerte forhold enn for kortsiktige relasjoner (Byers, 1996).

I forbindelse med seksuelle overgrep og grenseoverskridelser har Byers og Eno (1992) gjennom spørreskjemaundersøkelser funnet at tradisjonelle seksuelle skript medvirker til at menn bryter grenser i større grad, og at menn som har mer tradisjonelle syn på kvinner har større sjanse for å bruke tvang. Likevel har Bendixen og Kennair (2017); Kennair og Bendixen (2012) og Bendixen og Kennair (2017) i to studier ikke funnet at aksept for seksuell aggresjon og sexisme (kjønnssjåvinisme) predikerer seksuell trakassering i nevneverdig grad blant ungdommer, sammenlignet med korttidsseksuell orientering. Dette omfatter blant annet hvor positiv man er for sex utenfor forpliktende relasjoner og flere korttidsseksuelle forhold. Det vil være rimelig å anta at dette også kan ha betydning i kommunikasjonen rundt sex i en korttidsrelasjon, hvor uttrykk for samtykke eller stoppsignaler kan tolkes i lys av kjent seksualhistorie.

Kognitive og evolusjonspsykologiske modeller

Buss og Schmitt (1993) argumenterer for at mennesker bruker ulike strategier i partnervalg ved kort- og langsiktige forhold. I et felt de kaller seksuell strategiteori forklares seksuell atferd og rollefordeling som biologisk og evolusjonspsykologisk styrte mekanismer.

Error Management Theory (Haselton & Buss, 2000; Haselton & Galperin, 2013) tar utgangspunkt i at de antatte skjevhetene i blant annet menn og kvinners tolkning av signaler som nevnes i forbindelse med seksuelle skript har blitt formet slik av evolusjonsmessige grunner. Man kan gjøre to typer feil, såkalt *falske positive* og *falske negative* feil. For å sikre overlevelse og å føre genene videre eksisterer det en asymmetrisk vektning av risiko for disse typene feil. Det er en sterk skjevfordeling av risiko forbundet med sex for menn og kvinner. Kvinnen risikerer å bli gravid, og å få barn, noe som tar enormt mye krefter og tid, dermed tjener hun på å unngå falske positive. Menn på sin side risikerer svært lite med samleie, samtidig som det er adaptivt å oppfatte alle muligheter til det, dermed har mannen mer å tape på å gjøre falske negative feil. Med visse forutsetninger vil det være evolusjonsmessig adaptivt å ha samleie med tanke på barn. Dette betyr at begge kjønn forsøker å gjøre mindre kostbare feilvurderinger. I grove trekk innebærer dette at:

1. Menn overfortolker kvinners signaler som litt mer seksuelt orientert, for å minimere en potensiell kostnad ved å miste muligheten til sex.
2. Kvinner underfortolker menns signaler om forpliktelse, og er litt mer tilbakeholden, siden de er mest tjent med å finne en mann som er villig til å forplikte seg.

Dette er dermed et utgangspunkt for argumentasjonen for at kvinner også evolusjonspsykologisk bør være en slags portvokter med tanke på samleie, slik det tradisjonelle seksuelle skriptet tilsier. I den grad sex kan sees på som en "ressurs" er det også i kvinnens interesse å holde tilgangen lav, slik at de har større mulighet til å få en mann som vil si seg villig til å investere tid og krefter i et eventuelt barn. Vi kan blant annet se dette som en komponent i *seksuell dobbeltstandard*. Dersom *signaler* på sin side har skjevheter ved seg kan det derimot være snakk om former for strategisk undersignalisering eller blyghet, som kan øke sjansen for en optimal partner dersom tilgangen på potensielle partnere er høy, såkalt "playing hard to get" (McNamara, Fromhage, Barta, & Houston, 2009). Man ser også en generell blyghet og "reluctance to mate" i alle hunndyr blant pattedyr, også mennesker. Dette behøver ikke være bevisst, men har utgangspunkt i behovet for å få hjelp til å oppdra potensielle barn, og vurderingen av mannens evne eller vilje til slik hjelpeatferd. Blyghet kan gi tid til å vurdere denne egenskapen hos menn (McNamara et al., 2009). Dette fenomenet er tydeligere når tilgangen på menn er stor.

Menns vurdering av likemenn øker ved høyere antall samleier, mens kvinner mister status blant andre kvinner når de har hatt samleie med mange menn. Altså kan det være mer akseptert for menn enn for kvinner å ha mange seksualpartnere (Crawford & Popp, 2003; Kreager, Staff, Gauthier, Lefkowitz, & Feinberg, 2016). I korttidsseksuelle situasjoner kan det likevel være gunstig for kvinner å promotere seksuell tilgjengelighet. Kreager et al. (2016) har også funnet assosiasjoner mellom ungdoms seksuelle atferd og hvordan de blir vurdert av sine venner. Ungdommen skiller mellom "tunge" og "lette" seksuelle handlinger, henholdsvis samleie og kyssing eller klining. Gutter mottar i tråd med seksuell dobbeltmoral høy grad av "peer acceptance" når de har samleie med en jente, mens jenter får lavere status blant andre jenter. Derimot får jenter høyere status av å ha kysset med en gutt, hvor gutter over tid mister status ved å "bare" kysse en jente. Slik kurtise er ofte preget av intraseksuell konkurranse, altså at man konkurrerer med andre av samme kjønn om en partner. I en langtidskontekst vil jenter kunne vinne på å senke en annens attraktivitet ved å stemple den andre som løsaktig. Når det gjelder ikke-fysisk seksuell trakassering stiller gutter og jenter ganske likt (Bendixen & Kennair, 2014). Man kan øke sjansen for å finne (og vinne) en partner ved å promotere egenskaper som det annet kjønn har utviklet en preferanse for, eller man kan angripe konkurrenter ved å belyse egenskaper som ikke er ønskelige (Bendixen & Kennair, 2015).

Ungdommers seksualitet og uforpliktende forhold

Median debutalder for samleie er beskrevet i en større studie fra 2003 som noe forskjellig for gutter (18,0 år) og jenter (16,7 år). I 13-14-årsalderen har en større andel gutter enn jenter klint med en annen (58% av guttene, 52% av jentene), 41% av guttene og 34% av jentene har befølt en annen på overkroppen (Pedersen & Samuelsen, 2003). Uforpliktende forhold kjennetegnes av å være utenfor en kjærestereelasjon, og dermed uten muligheten til å kunne kreve eksklusivitet eller et monogamt forhold. Ellen et al. (1996) viser til at ungdommer klassifiserer seksualpartnere i tre ulike grupper; fast forhold, ”holder på” (casual partners), og ”one-night-stands”. To av disse er utenfor en forpliktende kontekst. Omkring to tredjedeler av ungdommer har sine første seksuelle erfaringer i et forhold (Manning, Longmore, & Giordano, 2000), og det blir antatt at sunn seksualitet best utvikles i forpliktende forhold (Manning, Longmore, & Giordano, 2005). Forholdets art har også en stor påvirkning på hvorvidt prevensjonsmidler blir brukt (Manning et al., 2000). En stor andel, ca tre femdel av ungdommer i én studie, har hatt noen seksuelle erfaringer utenfor konteksten av forpliktende forhold (Manning et al., 2005). Uforpliktende forhold er gjerne sett på som mindre prososialt enn forpliktende forhold og kjærestereelasjoner, dermed også mer risikabelt med tanke på seksuelt overførbare sykdommer og graviditet. Kortsiktige, uforpliktende forhold mangler også forpliktelsen og varigheten som et kjæresteforhold har (Manning et al., 2005).

Manning et al. (2006) beskriver uforpliktende forhold, og kjennetegn på disse. Blant annet er spesielt jenter mer aksepterende for høy aldersdifferanse. Det er også funn som indikerer at uforpliktende forhold med noe lengre varighet også dekker en del av de emosjonelle behovene som i forpliktende forhold, og ikke bare de fysiske. To tredeler av deltakerne i studien til Manning et al. (2006) rapporterte at de følte seg nærmere den andre etter samleie, noe som indikerer at det også i uforpliktende forhold er følelser involvert i sex. De viser også at flere ungdommer ønsker å få et langvarig forhold ut av det, samt at det er liten grad av engangsmøter blant ungdommer. Dersom de har samleie utenfor forhold er det som regel med en venn eller bekjent. Fernandes, Kennair, Hutz, Natividade, og Kruger (2016) belyser kjønnsforskjeller i følelser som kan oppstå etter samleie, og hvordan disse kan styre atferd i retning av mer hensiktsmessige strategier for begge kjønn.

Holman og Sillars (2012) beskriver uforpliktende samleie som følger et typisk skript som spontant, uten direkte kommunikasjon vedrørende prevensjon eller seksuelt overførbare sykdommer. Det er også vanskelig å forsikre seg om trygg sex med samtykke. En rimelig antakelse når det gjelder seksuelle opplevelser er at de blir bedre og tryggere med en grad av tydelig kommunikasjon mellom partene. Dersom det er lite direkte kommunikasjon er det

nærliggende å tro at sjansen for misforståelser og miscuing oppstår. Det er mulig at ungdommer eller unge voksne har en felles forståelse for subtile signaler som også er kjent for de fleste andre, siden det eksisterer lite direkte kommunikasjon mellom ungdommer. En annen mulighet er at ungdommer har forståelse for non-verbal kommunikasjon som kroppsspråk og lyder. Sjelden er kommunikasjon kun verbal, og i seksuelle situasjoner oppgir flere at de stort sett signaliserer samtykke nonverbalt eller ved å ikke si noe (Hickman & Muehlenhard, 1999). Blant annet kan også fravær av motstand tolkes av enkelte menn som et tegn på samtykke (McCaw & Senn, 1998).

Ambivalens

En viktig og nyanserende komponent i seksuell atferd og kommunikasjon er ambivalens. Mange studier tar utgangspunkt i en binær definisjon av hvor ønsket sex er, hvor samleie enten er ønsket eller uønsket. Mange vil, med rette, kunne protestere på at det er så enkelt. Muehlenhard og Peterson (2005) kritiserer annen forskning for å utelukke ambivalens og dermed ikke ta høyde for at samleie eller seksuell oppmerksomhet kan være et sted mellom ønsket og uønsket. Usikkerhet beskrives blant annet av Berggrav (2015) gjennom intervjuer med ungdom, hvor det blir lagt vekt på at man ikke nødvendigvis vet hva man vil i en slik situasjon.

I en studie ble det funnet at en stor andel amerikanske kvinner (55%) og menn (35%) mellom 18 og 21 år også gjennomfører samleie selv om de ikke ønsker dette på det tidspunktet, omtalt som *samtykke til uønsket sex*, eller *ettergivenhet*. De fant at kvinner gjør dette i større utstrekning enn menn. Dette skjer også i kortsiktige forhold (Sprecher, Hatfield, Cortese, Potapova, & Levitskaya, 1994). Blant annet viser McCaw og Senn (1998) til at flere kvinner og menn oppgir i fiktive scenarier at kvinnen på et punkt slutter å gjøre motstand mot eskalering til sex, selv om det i utgangspunktet er uønsket. En lignende studie gjort av Beres et al. (2014) fant ambivalens knyttet til samleie, spesielt blant svarene fra de kvinnelige deltakerne, hvor det var ulikheter i hvor ønsket samleiet var. Mange av de beskrevne situasjonene i studien nevner at samleie i noen grad var ønsket, men at det var andre grunner til for eksempel å vente eller ”ta det med ro”. Redd Barnas rapport (Berggrav, 2015) tar blant annet opp situasjoner hvor jenter kan oppleve press for å ”være med på leken”, og går med på samleie for å unngå negative konsekvenser, eller for å oppnå andre, ønskede konsekvenser.

Metodiske utfordringer

Seksuell kommunikasjon er krevende å studere. Bruk av spørreskjema har vært vanlig (Muehlenhard & Hollabaugh, 1988), gjerne utvidet med skrevne kvalitative utdypninger av svar (Muehlenhard & Rodgers, 1998). Deltakere i studier av seksuell atferd svarer gjerne på spørsmål knyttet til skriftlige eller muntlige scenarier som er fiktive. Slik bruk av fiktive scenarier kritiseres gjerne for å mangle kontekst, hvor mye svært kompleks informasjon blir sendt og vurdert fortløpende. Dermed vil det være vanskelig å oppnå høy grad av presisjon i slike fremstillinger (Beres, 2010; Beres et al., 2014). Likevel blir de hyppig brukt. Andre metoder er bruk av korte videofilmer for å vise interaksjon mellom to personer (f.eks. Johnson, Stockdale, & Saal, 1991), eller skuespillere som spiller foran deltakerne (Henningsen, Henningsen, & Valde, 2006). Deltakere kan også gi svar i en intervjusituasjon, og fortelle om eller beskrive sine egne erfaringer for en intervjuer (f.eks. Beres, 2010). Studier av hvordan seksuell atferd foregår har også en del tydelige etiske begrensninger som gjør det vanskelig å undersøke slik atferd i en naturlig kontekst.

All kvalitativ informasjon om tidligere hendelser er preget av informanternes hukommelse og tolkninger av situasjonene som blir beskrevet. De har med andre ord ikke en objektiv forståelse av virkeligheten, samtidig som man kan argumentere for at det at informanten beskriver sin opplevelse er noe av det som gjør kvalitativ forskning til det det er. Sosial ønskelighet kan også påvirke svar, hvor informanter av en eller annen grunn ikke ønsker å dele informasjon som kunne vært relevant for studien. Det er også mulig at deltakere kan dreie utsagn mot det som er forventet for kjønnene. Seksualitet er et sensitivt tema, og informanter har ulike grader av grenser for hva de opplever som greit å dele.

Fokusgruppestudier er ikke så ofte brukt i denne sammenhengen, ei heller på norske ungdommer. Berggrav (2015) har samlet inn data ved fokusgrupper med fokus på voldtekt og seksuelle relasjoner generelt. Fokusgrupper gir et visst sosialt press, samtidig som det gir en anledning til å diskutere og assosiere sammen med likemenn. På denne måten kan fokusgrupper produsere et fyldigere datagrunnlag da det gir mulighet til at andre deltakere bringer inn nye relevante elementer til diskusjonen, som man kanskje ikke hadde kommet inn på med for eksempel 1-til-1-intervjuer, skrevne narrativer eller spørreskjema, som ikke gir mulighet til rik diskusjon på samme måte.. Det er mulig at man i fokusgrupper kan være mer utsatt for sosialt press for å snakke om sine egne erfaringer, og følgelig har anledning til å gi mer konforme svar, siden man kun deler meninger om hvordan det kan være, og ikke hvordan man ville gjort det selv.

Denne studien

Denne studien søker å utforske ungdommers tanker omkring seksuelle signaler og tolkninger av slike i situasjoner som involverer roting og sex i en uforpliktende kontekst. Signalene som skal diskuteres kan antyde at man vil ha eller ikke vil ha sex/roting, samt hvordan ambivalens/usikkerhet kan se ut, og grunner til at ambivalens kan oppstå.

Studien har tatt utgangspunkt i en rik diskusjon om et oppdiktet scenario, hvor fokuset har vært diskusjon mellom deltakerne for å belyse flere sider av de situasjonene som blir tatt opp. Deltakerne har ikke blitt spurt om å dele sine egne erfaringer for å unngå belastninger og at de skal kunne føle press på å dele noe de ikke ønsker. Studien skiller mellom ”roting” – lettere seksuell aktivitet – og samleie, som brukes som utgangspunkt for to ulike diskusjoner, blant annet for å undersøke om det er ulikheter i signalene mellom disse aktivitetene. En gjennomgang av utsagn har hatt til hensikt å avdekke dette, spesielt relatert til grad av eksplisitet i signaler, som antas å være forskjellige i de to situasjonene (roting og sex).

Store deler av forskning gjort på seksuell kommunikasjon er gjort på unge voksne. Mange av disse er gjerne universitetsstudenter. Denne studien tar utgangspunkt i yngre ungdommer fra Norge, som kan være med å avdekke kultur eller forhold som er spesifikke for norsk ungdom. Det er fra tidligere forsket lite på denne aldersgruppen, og er gjerne i tidlig utforskningsfase når det gjelder seksualitet. Med bakgrunn i teoretisk og metodisk grunnlag presentert her forsøker studien å svare på følgende spørsmål: Hvordan foregår sending og tolkning mellom ungdommer på 16-19 av seksuelle signaler i en uforpliktende relasjon?

Metode

Denne studien er utført ved å ta i bruk Tematisk Analyse som analysemetode, med utgangspunkt i semistrukturerte fokusgruppeintervjuer. Tematisk analyse er en metode for å identifisere, analysere og rapportere tema i tekstlig materiale (Braun & Clarke, 2006). Seksuell kommunikasjon er til en viss grad utforsket med ulike metodiske tilnærminger. Siden studien har til hensikt å undersøke temaer som sjelden er utforsket blant aldersgruppen, er datadrevet tematisk analyse en hensiktsmessig analysemetode. Hensikten er å identifisere, analysere og beskrive mønstre av data som så muliggjør en innordning i ulike brede temaer (Braun & Clarke, 2006). Studien ble godkjent av Norsk Senter for Forskningsdata og Personvernombudet for forskning, 01.04.16.

Deltakere

Deltakerne i studien er alle elever ved en videregående skole i Trondheim, og var mellom 16 og 19 år gamle, med en hovedvekt på 17-18 år. Intervjuene ble gjennomført inndelt etter

kjønn, med en antakelse om at deltakerne lettere ville kunne opptre som seg selv, og være avslappet, samt unngå å moderere meninger eller bruke språk som kunne antas å være støtende eller kontroversielle blant det andre kjønn. Kontaktinformasjon til de ansvarlige for studien ble gjentatte ganger delt ut. Deltakerne ble også informert om at de kunne kontakte de ansvarlige for studien dersom det skulle oppstå behov for psykologisk bistand i etterkant.

Rekruttering

Rekrutteringen av deltakere til studien har skjedd i flere ledd. Lærere og administrasjon ved ulike videregående skoler i Trondheim ble kontaktet. Kontakten var hovedsakelig via e-post for å gjøre avtaler med timelærere i den hensikt å tilby intervjuer i skoletiden. Rekrutteringen ble spesielt fokusert mot timelærere i fagene «Psykologi 1» og «Psykologi 2», da det ville være lettere å forsvare deltakelse i studien som faglig relevant. Noen grupper med elever fikk dermed tilbud om å gjennomføre fokusgruppeintervju i skoletiden, gjennom avtaler med disse timelærerne. Aktuelle skoleklasser ble oppsøkt og fikk informasjon i skoletiden om studien. Det ble presisert at deltakelsen var frivillig, at de kunne trekke seg når som helst, samt at de kunne benytte to skoletimer av faget Psykologi 1 eller 2 til dette. Informasjonsskriv ble delt ut til elevene, med kontaktinformasjon og instruksjon for påmelding. Andre elever ble rekruttert mer direkte, enten med verbal informasjon eller via plakater med informasjon om studien. Informasjonen ble også lagt ut på elevenes digitale læringsplattform, It's Learning. Påmelding skjedde ved enten e-post eller sms til en av forskningslederne. Ved ett av intervjuene meldte en deltaker avbud, og en deltaker ble kontaktet via telefon av en av de andre deltakerne. Vedkommende fikk nødvendig informasjon om studien før intervjuet startet.

Alle deltakere fikk tilbud om gavekort på kino som kompensasjon for å delta. Dette ble finansiert ved veileders interne forskningsmidler. De gangene det ikke har vært mulig å få avtaler med timelærere har intervjuene blitt gjennomført på ettermiddagen. Da har deltakerne blitt tilbudt pizza i tillegg til gavekort, siden intervjuene har foregått i middagstiden.

Fokusgruppeintervju

Fokusgrupper ble valgt for å kunne spille opp til diskusjon i grupper, og å styre diskusjonen i en semistrukturert retning uten at det er intervjuer som stiller alle spørsmål. Fokusgrupper gir anledning til å reagere på hverandres utsagn i tillegg til å gi mulighet til å utbrodere og nyansere (Howitt, 2010). Tanken er at i en gruppe kan deltakerne diskutere og stille oppfølgingsspørsmål selv, uten like mye innblanding fra intervjueren. Det vil også kunne gi større bredde i informasjonen som kommer frem enn med et en-til-en-intervju. Med en

moderator kan man også styre diskusjonen i den retningen som vil gi mest mulig informasjon. Til sammen fire intervjuer ble gjennomført, ett med blandet kjønn, to intervjuer med jenter og ett intervju med gutter.

Intervjuguide

For å besørge dekning av nødvendige tema ble intervjuene gjennomført i et semistrukturert format. Det ble utarbeidet en intervjuguide hvor første del omfattet informasjon om studien, rammene for prosjektet, at informantene var der frivillig, samt utdeling av kontaktinformasjon og anmodning om å ta kontakt hvis de hadde spørsmål eller andre henvendelser.

Intervjuet omfattet spørsmål som skulle belyse sending og tolkning av seksuelle signaler i en kontekst med potensielt kortsiktige, uforpliktende forhold. Det var også rom for oppfølgingsspørsmål som ikke var med i intervjuguiden. I starten av intervjuet ble det reist to spørsmål som hadde til hensikt å tjene som oppvarming og trygge deltakerne på situasjonen:

1. Hvordan viser man at man liker noen?
2. Hvordan bør man gå frem for å få seg kjæreste?

Etter en diskusjon på disse temaene ble følgende scenario presentert:

Sara har hjemme-alone fest. Det er mange fra skolen der og de fleste har med seg alkohol. Klokka er elleve, og folk begynner å bli ganske fulle.

Eline (16) og Jonas (17) er på festen. De er ikke kjæresten, men liker hverandre godt. Begge har drukket litt. I løpet av festen begynner de å kline med hverandre.

Spørsmålene som fulgte gikk ut på hvordan Eline og Jonas viste hverandre at de kunne tenke seg eller ikke tenke seg å rote, og senere i intervjuet ha sex. Roting ble definert som berøring utenpå og innenfor klærne, intense kyss. Sex ble definert som vaginalt samleie. Gjennom intervjuet ble også tanker rundt hvordan de to fiktive personene ville kommunisert usikkerhet i de situasjonene som ble presentert.

Pilotene avdekket at spørsmålsdelen som omfattet tolkning av signaler i større grad ble dekket av delen som omfattet sending av signaler, og dermed ga mindre informasjon i tillegg til at deltakerne oppfattet spørsmålene som svært like. Disse spørsmålene ble i etterkant av pilotene kun stilt dersom intervjuer hadde en opplevelse av at temaene ikke var godt nok dekket gjennom spørsmål om sending av signaler.

Videoopptak og lagring

Videopptak gir mulighet for å ha med gester, kroppsspråk og andre former for meningsbærende kommunikasjon. Dette forenklet også transkripsjonsarbeidet noe, da det er enklere å se hvem som sier hva.

Alle fokusgruppeintervjuene ble tatt opp på video, og lagret trygt på en lukket server som brukes til opptak av terapi ved poliklinikken på Psykologisk Institutt ved NTNU. Videoene ble slettet etter at transkripsjonen var ferdig.

Transkripsjon

Videopptakene ble transkribert ord for ord med en enkel videoavspiller, og skrevet ned i Microsoft Word. Informantene er gitt fiktive navn i datagrunnlaget. Transkriberingen ble ellers gjort så nøyaktig som mulig, uten å korrigere grammatikk. Det ble også tatt hensyn til prosodi, pauser, paralingvistiske og ekstralingvistiske utsagn. Dialekten ble i noen grad forenklet fra trøndersk til bokmål. Blant annet har 'æ' blitt oversatt til 'jeg' og lignende utsagn til tilsvarende bokmålsord. Ordplassering og ordbruk er transkribert uten korrigeringer.

Koding og inndeling i temaer og undertemaer

Det transkriberte materialet ble i henhold til retningslinjer for Tematisk Analyse (Braun & Clarke, 2006) kodet i ulike nivåer. Dataanalyseverktøyet Nvivo er brukt for å dele materialet inn i koder og temaer. Først ble transkripsjonen kodet linje for linje, hvor en linje eller et kort avsnitt med tekst oppsummeres i ett eller to ord som beskriver meningsinnholdet. De gangene flere linjer ble inkludert i samme kode var det gjerne et utsagn om samme tema. Intervjuerens utsagn er i henhold til retningslinjer for tematisk analyse ikke brukt i kodene, annet enn for å gi kontekst til deltakernes svar der det anses nødvendig. Et eksempel på koding kan være:

«Maja: Ja, ta med han inn på et rom eller noe. Eller ta med han hjem.» Dette eksempelet har blitt kodet til «annet sted», da det deltakeren beskriver går inn under et mye omtalt tema om å flytte seg fra der det er folk, til et sted hvor det ikke er folk. Koder ble eksportert fra Nvivo, skrevet ut og sortert i flere iterasjoner. Disse kodene ble så samlet i beslektede grupper, kalt undertemaer, som til slutt ble gruppert i hovedtemaer når nye tema dukket opp, eller noen samlinger av koder dannet et bredere overordnet tema sammen med andre koder. Navngiving av tema ble gjort til dels ved diskusjon med ansvarlige for studien, med den hensikt å gi beskrivende navn til samlingene av beslektede undertema.

Eksempelet som ble brukt kan sees på som et signal om fremtidig eskalering, og er dermed plassert under temaet eskalering, som kom frem under letingen etter bredere grupper av utsagn som sammen dannet et mer omfattende hovedtema. Disse hovedtemaene er godt

dekket av utsagn fra intervjuene. Med oppfølgingsspørsmål fra intervjuer ble de fleste spørsmålene fra intervjuguiden diskutert og nyansert for å få større bredde og god tematisk metning i datamaterialet. Koding er gjennomført over hele datasettet, og har dermed hatt fokus på å beskrive bredden og helheten i deltakernes utsagn.

Resultater

Den tematiske inndelingen har ført til fire ulike grupperinger av utsagn; kjønnsrolleforventninger og skript, eskalerende signaler, nedregulerende signaler, avledning og avvising, samt signalers eksplisitet og art. Disse har et varierende antall utsagn.

Kjønnsrolleforventninger og skript

Informantene i studien har tydelige forventninger til en fordeling av ansvar for initiativ basert på ganske tradisjonelle seksuelle kjønnsrollemønstre og forventninger til disse. I noen av utsagnene er det antydninger til seksuelle skript, samtidig som noen av deltakerne snakket om å prøve seg frem.

Gutter har sterkere drift. Enkelte av informantene snakket også om at det er gitt at gutter ønsker sex til enhver tid, og at de bare venter på et klarsignal om å initiere sex. Karen nevner at gutter fort kan øke intensiteten raskere enn jenta ønsker dersom de får dette klarsignalet:

Karen: Ehm, Jeg vet ikke [...], du, det er jo litt sånn at da er de litt sånn ”okei, nå skal vi ha sex” så de kan sikkert ta av seg t-skjorta og bare, ikke hoppe på deg, men at det blir veldig fort intenst da, hvis de får det signalet om at du vil ha sex så er det litt sånn ”okei, nå kan jeg bare begynne”, på en måte.

Antakelsen om gutters sterkere drift kan også by på problemer når guttene møter situasjoner hvor de kunne ønske å si ‘nei’ eller ‘stopp’. Magda eksemplifiserer dette når hun snakker om problemet ved å utvise mer tradisjonelt feminine ønsker om romantikk, noe som skjer sjelden:

Magda: Jeg føler at det er vanskeligere for gutter å si nei enn jenter, på en måte. Eller å gjennomføre det og si stopp, det er ikke så tøft.

Randi: De må ha en bedre grunn til det på en måte

Magda: Vi kan si “nei jeg vil ikke”, så blir det sånn “hvorfør ikke?” og så (lav stemme): “Nei, jeg vil at det skal være romantisk første gangen ... vil at det skal være spesielt”. Jeg føler at gutter kan ikke si det. De gjør ikke det. Eller de kan jo si det, men jeg tror ikke de gjør på en måte.

Initiativtaking. Informantene kom inn på helt sentrale tema innenfor et tradisjonelt seksuelt skript, som at mannen er den dominerende parten i den seksuelle forhandlingen, og dermed har større grad av kontroll. I forlengelsen av dette skal også mannen være den som initierer tilnærmingene, og jentene kan tenkes å gi fra seg en del av kontrollen gjennom dette:

Julianne: Jeg tenker at det litt enklere for han å styre det.

Intervjuer: ja, mhm. Har du noen tanker om hvorfor det kan være sånn?

Julianne: hehe, ja nei vet ikke helt. Jeg bare føler at han som klarer å styre det litt mer.

Olga: menn er jo ofte litt dominante da

Ifølge noen av deltakerne skal gutter også være initiativtaker til eskaleringen og ta føringen, så følger jenter etter. Ifølge blant annet Simon er det nokså sjelden at jenter tar slikt initiativ, og at ansvaret for initiering dermed hviler på gutten:

Simon: [...] jeg tror at det vanligvis er gutter som på en måte går litt først da [...] Og så følger jenter etterpå, så jeg tror det er sjelden at det der scenarioet vil oppstå da, hvis han ikke gjør noe for å – han ikke er borti i det hele tatt, og så det er hun som plutselig begynner å – vel, det tror jeg er et sjeldent scenario, i utgangspunktet da.

En av informantene, Karen, forsøkte å forklare grunnen til at det kan være forskjeller i initiativtaking mellom gutter og jenter med at jenter er mer var på avvisning enn guttene, som på sin side er vant til å ta denne sjansen, eller at det bare er forventet:

Karen: Jeg skjønner, men jenter er sånn som du sier litt mer sånn de vil på en måte ikke dumme seg ut da, eller være litt sånn, bli avvist, gutter er litt mer sånn ”åkei jeg kan ta sjansen” – jenter er litt mer sånn – eller de fleste da – vil jo gjerne ha det ganske bekreftet før du går til en fyr, at han vil det også .. Jeg mener jeg kan ikke se for meg selv bare satser på at en fyr kanskje vil med meg, ikke sant, for det kan jo bli *veldig* kleint for meg hvis han litt sånn ”nei sorry”, mens gutter har en tendens til å være litt mer sånn, satser litt.

Når gutten sier nei. Noen av jentene tok opp at det er vanskeligere å gjøre et nytt forsøk dersom gutten sier nei til jentas tilnærmelser. Gutter skal på sin side tåle denne avvisningen bedre:

Magda: Å, jaja, ser for seg festen der, jaja.. Og så blir det skikkelig dårlig stemning, hvis det er gutten som må ta det opp. Og si nei, og så ta det opp igjen senere, enn hvis jenta sier nei. Da er det kanskje ikke like lett å ta det opp igjen.

Tordis: Da tar'n det kanskje mer til seg da, for guttene er jo mer sånn "jaja, da går det bra", men jentene tar det mer til seg og tenker over det.

Prøve seg frem. Noen av informantene snakket om at det å prøve seg frem var den beste metoden for å finne ut om den andre parten ønsket å gå videre. På denne måten kunne de få tilbakemeldinger ved å være oppmerksom på reaksjoner tilbake. Dette kan være en måte å undersøke om ønsket om den forsøkte nærheten er gjensidig. Dette kan også indikere at det jentene her mener er den beste måten å gå frem på for en gutt er individuelt og avhengig av kontekst:

Julie: Hun hadde da bare gjort det egentlig!

Intervjuer: Hvordan da?

Maja: Prøvd seg litt fram

Julie: Prøvd seg litt fram ja, og vil ikke han så tar'n jo a' bort da

Intervjuer: Ja, hvordan ville hun prøvd seg? Hva ville hun gjort?

Julie: Nei, sikkert bare...

Maja: Prøvd å ta litt på han

Julie: ..ta litt mer på han.

Intervjuer: Hun hadde tatt litt mer på han?

Julie, Maja: Ja!

Maja: Og sjekket om han hadde reagert på samme måten.

En av guttene nevnte også det å prøve seg frem som et tilsvar til forskjellige typer forsøk på å gjøre aktiviteten mer intens. Dette kan være for å belyse at jenta som skal ta på gutten ikke vet helt hvordan, og at hun også dermed må prøve seg frem for å finne ut hva som er greit og som har tiltenkt effekt.

Karen: Det kan jo være at hun begynner å ta litt på han og sånn

Stina: Ehm, litt mer intenst da

Anders: Prøve seg litt frem ..

Gutter vil ha sex, jenter vil ha forhold. Jenter og gutter kan stå overfor risikoen for at den de har sex med ikke vil ha noe mer med dem å gjøre, som kan føre til at man føler skuffelse og svik. Dette antyder at man har hatt forskjellige antakelser om hva samleiet innebærer, og

hvilken relasjon man skulle ha i etterkant. Stina beskriver hvordan det kunne vært for en jente dersom hun ble med på samleie uten å vente.

Stina: Det går an å ha lyst men at du på en måte vil vente litt for å være sikker på at han ikke bare bruker deg, igjen da

Intervjuer: Mm

Stina: Selv om du har jo lyst, for alle har jo lyst da. Liksom.

Stina: Det kan jo komme konsekvenser da, på en måte, og da.

Intervjuer: Ja, .. hvilke konsekvenser da?

Stina: Nei, det, at hvis du gjør det så føler du deg jo kanskje da brukt etterpå hvis at han ikke fortsatt vil fortsette med deg. I den forstand.

Dobbeltstandard. Informantene kom inn på at jenter og gutter møter ulike holdninger dersom de har mange seksualpartnere. Jenter kan få stempel som ”hore” og lignende, og få lavere status blant jenter, mens gutter øker status blant andre gutter dersom de har samleie med mange jenter. Karen beskriver dette:

Karen: Men jeg synes det er litt mer sånn, hvis en gutt har hatt seg med mange så er det litt sånn ”åå du er så horete” og har hatt deg med så mange, men til jentene er det mer sånn ”hun er en hore, hun har hatt seg med mange”, selv om en gutt da, kunne hatt seg med like mange, så føler jeg at til gutter er det liksom ikke så galt på samme måte som til jenter. Synes jeg da, i hvert fall [...] fordi guttene er litt sånn, det virker som at det er litt sånn ”du er en hore” men fortsatt så er det litt kult at du har hatt deg med så mange, men til jenter er det litt sånn ”herregud du kan ikke ha deg med så mange”, ikke sant..

Overfortolkning og oppmerksomhet. Gutteres overfortolkning av jenters interesse ble nevnt spesifikt ved et tilfelle av Simon, som hadde hørt om dette på skolen:

Simon: [...] Gutta kan jo være sånn når, hvis en dame i butikk, jobber i kassa og sånn smiler til ham så kan han være litt sånn ”ah, hun vil ha meg”, så jeg tror gutter ikke krever så mye signal egentlig, vi lærte om at vi er bygd opp siden – vi er bygd opp sånn at vi skal liksom ta hint ganske lett da, og vi er bygd for å prøve og feile .. egentlig da. Man skal heller prøve og så skal man feile en gang i blant, og så heller få det til et par ganger.

Kåthet påvirker persepsjonen av signaler, og kan påvirke en person til å overse stoppsignaler fordi hen har veldig lyst. Magda belyser en variant av dette med en sammenligning mellom usunn mat og å overse stoppsignaler; man vet at det er feil, men gjør det likevel. Dette nærmer seg også grenselandet for seksuelle overtramp:

Intervjuer: Hvis han har kjempelyst, han er dritkåt, tror dere det gjør noe med måten han...

Randi: Ja, da overser han jo..

Magda: Ting blir bagatellisert

Randi: hvis hun sender signaler om at hun ikke har lyst, så på en måte så ser han litt over det, ser litt igjennom fingrene på det, jaja.

Magda: Det er som når du har jævlig lyst på Mac'ern så driter du i hvor usunt det er. Du vet at det ikke er bra for deg, men du spiser likevel. Men hvis du bare har litt lyst, så betyr det kanskje mer at det er usunt.

Noen kan også fullstendig overse eller benekte den andres stoppsignaler, eller tenke at man er forbi et 'point of no return'. for å fortsette. Gustav og Espen snakker om dette:

Gustav: At man liksom overser det fordi man bare har så lyst så da bare sånn .. Du ser det kanskje men det er sånn, det er benektelse, og –

Espen: Du mener kanskje at du har gått for langt. Eller at du har gått så langt at nå, nå kan du ikke si nei, det er jo noen som tenker sånn

I forlengelsen av dette ble begrepet 'luremus' tatt frem. Begrepet viser til i stor grad jenter som gir noen signaler om at de ønsker å ha sex, men avviser mannen i løpet av eskaleringen. Dette ser ut til å være et brudd på en forventning, sett fra guttens side, og dette kan gi enkelte konsekvenser:

Espen: Han trodde jo kanskje at, det var mer enn bare at de bare tok på hverandre

Knut: Det kan jo hende at han tenker at, hun bare har kødda med han, rett og slett

[...]

Knut: Ja, men, han kan, hun kan tolkes som en luremus

Korreksjoner på kjønnsrolleforventninger. Iblant kom informantene med ulike «korreksjoner» til utsagn som bryter forventningene. Blant annet nevnte noen av deltakerne personlighet uavhengig av kjønn som en styrende faktor for atferd:

Intervjuer: Nettopp. Så det er litt sånn at guttene på en måte har, har mer lyst eller at de har, at de, at guttene er tydeligere? Eller at de er mer gira?

Stina : Ikke sikkert det heller da

Karen: Det kommer kanskje an på personligheten, som vi snakket om, at kanskje noen

Stina: Noen gutter er jo ganske usikker de og, de viser ikke like tydelig hva de vil som kanskje gutter generelt gjør da, så det er ganske individuelt, alt det der

Hvor mye menn og kvinner ønsker sex, og at menn og kvinner også er mer like i sitt ønske om sex enn stereotyper skal ha det til, ble også nevnt, og satt opp mot konsekvensene av å ha hatt mye sex med andre. Ifølge Simon er det ikke ønsket om sex som er forskjellig, men hvilke sosiale konsekvenser det har:

Simon: Jeg tror egentlig at jenter og gutter vil ha like mye sex men at det er noe med samfunnet vi lever i idag som har gjort det lettere for en gutt og vanskeligere for en jente å kunne gjøre det, uten å bli dømt. Jeg tror det er egentlig det som står i hodet til mange, og det er jo veldig synd. Men jeg tror ikke det er sånn at en gutt har egentlig ikke noe mer lyst, i den forstand. Det er kanskje fordi at jenter har det i bakhodet, ”oi hva kan skje nå”, og det er jo veldig kjipt. Mens gutter er litt mer sånn ”ja, da kan jeg skryte til kompisene mine” liksom.

Eskalerende signaler og handlinger

Eskalering omfatter handlinger som har som felles mål å ta den seksuelle aktiviteten et steg videre, fra inaktivitet mot samleie.

Intensitet. Intensitet er et viktig moment for eskaleringen. Intensiteten gir potensielt tydelige signaler om hvor sterkt den andre ønsker å eskalere til en ny aktivitet. Dette kan sees i sammenheng med kontroll, gjensidighet, nærhet og berøring. Intensiteten blir her beskrevet som at aktiviteten får mer fart, kraft og lidenskap:

Tordis: Det blir jo hvor seksuell hun blir tilbake da.

Intervjuer: Ja, hva ville vært et signal på at..?

Tordis: Nei, det blir jo at hun tar på han tilbake, og stiller seg nærmere og blir mer intens

[...]

Tordis: Altså hvis de står og kliner da, og så blir det, jeg vet ikke jeg, litt mer fart over det hehe

Intervjuer: at det går litt fortere og mer kraft? Litt mer lidenskap?

Magda: Det var det ordet jeg lette etter, lidenskapelig!

En annen komponent som også indikerer grad av intensitet kan være plasseringen av kyss, hvor det å kysse andre steder enn munnen kan være mer intenst:

Stina: Hun kan jo kysse, for eksempel kysse han på halsen og nedover og være litt mer, enda mer sånn ting da.

Det å dytte noen ned på senga kan være en måte å ta kontrollen over den andre. Dette kan være en måte å raskt øke intensiteten, dersom handlingen blir godt mottatt.

Espen: Kan legge seg på senga eller dytte han på senga hvis de er på et soverom, ta han med inn på et soverom hvis de ikke er der

Den fysiske nærheten til to personer kan også gi nonverbale indikasjoner på interesse, og mellom to personer kan dette være et skalerbart uttrykk for intensitet. Anders beskriver: *”Du kan jo sitte og kline eller stå og kline så nærme som meg og Kjetil er unna hverandre nå, eller så kan du sitte [setter seg nærmere], være så nærme, og det er jo –”*

Berøring. Berøring kan fungere som både som eskalerende og regulerende eller nøytralt element. Den kan også være mer eller mindre seksuelt ladet, dersom man for eksempel stryker den andre på ryggen vil dette være noe som kan ha liten seksuell ladning, mer som et kjærtegn, mens det å stryke den andre på innsiden av låret vil være en litt tydeligere eskalerende handling, men mindre enn å ta jenta på puppene. Som Simon her sier: *”Mmm – han ville kanskje mens han hadde kysset kanskje tatt litt på låret eller, rumpa eller et eller annet sånn der, men sånn, litt sånn ikke sånn kjempeåpenbart men forsiktig.”*

Det virker også å være nødvendig at dette går stegvis, og at man starter forsiktig, som for noen kan innebære å ta på den andre der det er mest naturlig:

Tordis: Bare litt lett over alt, men hvis du ikke har lyst til å ta det støtet der da, så må du jo på en måte være litt forsiktig først, og kanskje ta litt lett over alt, eller der det er mest naturlig kanskje.

Dersom dette tas godt imot vil det sannsynligvis være mer naturlig å forsøke å gå videre. Hendene under klærne gir en større følelse av nærhet enn det å bare stå inntil hverandre, som

Stina beskriver: ”*Hun kan jo ta mer under klærne hans også da, sånn under skjorta for eksempel da, for det er jo enda mer nærhet enn om dere står helt inntil hverandre.*”

Berøringen blir av Jensine og Magda tydelig inndelt i to kategorier. Kjærlig berøring, og seksuell berøring som i seg selv er eskalerende og viser at man ønsker sex eller å komme noen steg nærmere:

Jensine: Jeg tenkte kanskje at, hvis han tar henne på rumpa og så blir det litt mer seksuelt på en måte, ikke bare ... kjærlig eller hvordan jeg skal forklare det

Intervjuer: Ja, det blir litt mer seksuelt og litt mindre kjærlig kanskje?

Magda: Ja, når man begynner å ta hverandre på rumpa og puppene og kjønnsorganene og sånn, da har man gått fra å være bare kyssing .. og blitt en invitasjon da føler jeg

Intervjuer: Invitasjon til....?

Jensine: Sex.

Entusiastisk samtykke. Entusiastisk samtykke kan beskrives som handlinger som signaliserer gjensidighet og entusiasme over aktiviteten. Et viktig kjennetegn ved eskalerende atferd er at den er gjensidig. Dette vil si at de to som er involverte ligger på samme nivå i de handlingene de utfører med seg selv og den andre. Magda, for eksempel, benevner dette ved å snakke om «å svare»:

Magda: det blir jo litt sånn hermeleken. At hun responderer på det han gjør. Hvis han tar på henne, så tar hun tilbake.

[...]

Magda: Hvis hun gjør litt mer enn det han på en måte ber om da, hvis hun ikke akkurat bare tar på han der han tok på henne, men at hun kanskje tar det et steg videre, at hun ikke bare responderer, men gir litt mer da.

Det er også behov for gjensidighet i hvor fort man kan gå videre til neste steg, konkretisert ved «*basesystemet*» (en metafor for ulike stadier av eskalering fra første base; det å ta på kroppen til hverandre, til tredje base, som er sex), slik Julianne og Magda beskriver:

Julianne: Second base

Intervjuer: Second base ja, vil du utbrodere litt?

Julianne: Nei, det er jo det som blir neste fase da, skulle jeg til og si.

Intervjuer: At man må gå til et nivå før man gå videre til neste, var det det du mente eller?

Julianne: Ja...

Magda: Jeg tror hvem som helst hadde blitt skremt hvis man hadde kysset og så hadde noen bare åpnet buksa si liksom..

Magda: Hallo liksom, du må ... gå veien liksom

Avkledning ble gjerne beskrevet som en handling som er øker intensiteten og viser gjensidighet samtidig. Dette blir gjerne er en naturlig del av eskaleringen, og er i noen grad en nødvendighet for å gjennomføre samleie. Som Maja snakker her om hvilke signaler avkledning kan være: *"For meg er det at begge tar av seg klærne, litt sånn at begge synes det er greit, de tar av seg klærne og viser seg for hverandre. Da er det ikke noe mer som mangler, tenkte jeg å si."* For en av gruppene ble det å kle av seg selv også nevnt som et tydeligere tegn på samtykke, siden det da er tydeligere at man er med på det:

Julie: Hvertfall hvis du tar av deg klærne frivillig.

Intervjuer: Mhm, hvis hun tar av seg selv liksom

Julie: Ja

Samtykke er et komplekst og samtidig enkelt konsept om en felles forståelse for at man er med på det som skal skje, og at man er enige om hva aktiviteten innebærer. Samtykket er blant annet omtalt som fravær av nei, men dette blir også problematisert:

Stina: Men hvis han tar på henne da, og hvis hun ikke gjør noe med det, så er det jo på en måte, tar jo han det mest sannsynlig som at det er greit da

Simon: Ja, men vent da, han, han tar på henne, og så gjør hun ingenting med det –

Stina: Jo altså, ja hun på en måte tar ikke bort hånda hennes da

Anders: - At hun ikke er avvisende

Simon: Ja men det tar jeg som, det hadde jeg tatt som et nei da. Hvis jeg hadde tatt på noen, og så hadde de ikke gjort noe med det, så hadde jeg trukket hånda mi tilbake igjen, med en gang

Ketil: Ja det hadde egentlig jeg og gjort

Å drikke alkohol kom frem som noe som påvirker både atferd, oppfatning av både eskalerende og regulerende signaler, samt senker hemningsterskelen. Noen av guttene snakker også om at man kan gi klarsignal til handlinger som man ellers ikke ville sagt ja til under påvirkning av alkohol, som Knut sier her: *”Dømmekraften din er jo litt svekket etter alkoholinntaket også, så det kan jo være liksom at det er noe du ikke hadde gjort i edru tilstand og dermed kommer til å angre på dagen derpå.”*

Informantene diskuterte at det ikke er noe konkret som skjer, men at man er implisitt enige om eskaleringen, uten at man konkret vet hva som faktisk foregår eller tenker over det. Det er vanskelig for noen av informantene å forklare hva som ligger i eskaleringen. Likeså «skjer det» ikke dersom man ikke ønsker at det skal skje:

Fatima: Det er så vanskelig å forklare

Julie: Ja det er det, vet du!

Fatima: Det skjer jo bare

Julie: Ja, det skjer jo bare. Enkelt og greit. Ting bare skjer når dere er enige

Maja: Da tenker man ikke over det.. Da bare går det

Julie: det bare skjer, og hvis man ikke vil da skjer det ikke, liksom. Det er bare sånn det er.

Å gå et annet sted. Det å forflytte seg til et annet sted var gjentakende for samtlige grupper når samtalen kom inn på å eskalere fra kyss til berøring, eller ‘roting’. Noen av informantene uttrykte også kort undring over at de to personene som ble omtalt også kysset der det kunne gå folk forbi, formodentlig siden dette ville vært synlig for andre festdeltakere, slik Stina påpeker her:

Stina: Hvis de holder på å kysse .. kliner

Intervjuer: Ja øøh, eh, ja

Stina: På festen

Intervjuer: Ja,

Stina: Blant folk liksom?

Det å gå et annet sted kan være et tydelig signal om en potensiell interesse, og en eskalering av handlingenes intensitet:

Magda: Jeg vet ikke jeg, men når du tar med deg en person ut fra offentligheten og i en gang da, og jeg vet ikke jeg, det er jo kanskje et tegn eller et hint. Hvis du er alene med personen.

Samtidig kan det å gå et annet sted også være for å unngå at andre skal se det som skal til å skje:

Julie: Eller bli med oppå rommet hvis de står ute fortsatt.

Maja: Ja, ta med han inn på et rom eller noe. Eller ta med han hjem.

Intervjuer: Bli med opp på rommet ja. Eller flytte seg til et mer privat sted hvertfall.

Maja: Det hadde ikke sett så bra ut hvis noen hadde stått rundt

Fatima: (Ler) ja stått og hatt sex med resten av festen

Skape forhåpninger. Enkelte ganger kom det frem at det var noen handlinger som i større grad antyder at situasjonen ender i samleie. Flere utfordringer kan oppstå i forbindelse med slike antakelser, samtidig som at det i noen grad kunne se ut til at dette også indikerer at noen handlinger med rette kan gi større *forhåpninger* om at et samleie kom til å skje. Julie belyser dette:

Julie: Ja men daa.. Da kan de bare gå, hehe. Altså greia er at hvis du først har begynt å tease som faen, så vil du som regel noe mer. [...] Og vil du ikke noe mer så kan du egentlig bare gå, for da har en av partene oppfattet det sånn da at “Nå skjer det noe her”.

Deregulerende signaler, avledning og avvisning

Deregulerende signaler er mer eller mindre tydelige signaler på at man ikke ønsker å gå videre, eller ønsker å vente med å gå videre. Informanter snakket også om ambivalens og usikkerhet i sammenheng med dette. Karakteristisk ved disse signalene er den ene eller begge behov for trygghet og mer tid. Informantene snakket om flere måter å kommunisere usikkerheten, blant annet gjennom kroppsspråk og blick, samt eget aktivitetsnivå eller brå tilbaketrekning. De ulike signalmediene er gjerne også blandet, for eksempel ved at usikkerhet vises både i holdning, bevegelser og blick.

Kroppsspråk. Når det var snakk om usikkerhet og hvilke tegn som kunne tyde på dette snakket mange av informantene om å fysisk trekke seg unna den andre, i tillegg til flere andre måter dette kunne vises på. Karen snakker om tilbaketrekning: *Hvis han kanskje merker at hun begynner å bli veldig sånn .. veldig sånn nær han da, så kanskje han slutter, og blir litt mer sånn, trekker seg tilbake.*

Espen og Knut gir en litt mer sammensatt beskrivelse av hvordan det kan se ut når man er usikker, det er endring i atferden på flere plan, både hvordan berøring foregår, tempo, og opplevelsen av trygghet, i tillegg til blikkontakt. Her beskrives et tegn hvor man trekker seg sammen og gjør seg liten som et tegn på at man er usikker eller føler seg utrygg:

Espen: Han tar kanskje ikke like mye på henne

Knut: Det er den usikkerheten som kan være synlig

Intervjuer: Mm, hvordan ser usikkerhet ut i en sånn situasjon da, når man skal til å ha sex?

Espen: Treigt, litt kleint [...] Ikke like mye blikkontakt

[...]

Knut: Man kan søke bort liksom

[...]

Knut: Man kan jo noen ganger se på folk at de er ukomfortabel, så hvis det blir litt sånn, [trykker ned hodet og drar opp skuldrene] trekker seg sammen, jeg vet ikke

Nøling beskrives også som et tegn på usikkerhet, og kan være et tegn på at den andre tenker, eller er i tvil om hva han eller hun skal gjøre:

Maja: De nøler litt, de går litt sakte frem. Kanskje ... Vet ikke om de skal gjøre det eller ikke

[...]

Fatima: Konsentrerer seg ikke så mye [...] og ikke .. Liksom mer om tenkningen ... så det blir litt sånn, ja rart

Karen beskriver mangelen på entusiastisk samtykke, et tegn på at den andre ikke er med på eskaleringen: *"Hun merker sikkert at han ikke er så – at han ikke er noe med på det at, det blir mer sånn at du tvinger han nesten, at han kommer ikke til å være så over deg på en måte."*

Redusert aktivitet. Forskjellige nivåer av lav intensitet, eller senkning av intensiteten kan være tegn på at man ikke ønsker å gå videre. Dette kan være fullstendig inaktivitet, et tydelig tegn på manglende interesse eller ønske om å fortsette. Å aktivt holde seg i den opprinnelige intensiteten, å «ikke åpne for å ta det videre» fra for eksempel kyssing eller roting, kan også være et tegn eller en strategi for å unngå eskalering. Som Karen påpeker:

Karen: Det åpner ikke for at de skal ta det videre da, hun holder seg bare til kyssing og sånn. Hun kommer sikkert ikke til å holde på og ta på han nedi der og sånn, hvis hun ikke vil noe mer, det er mer sånn intens klining og bare stryke litt på ham og sånn.

Maja nevner snakker også om å unngå å ”gire opp” den andre, og å ta det med ro. Dette skiller seg ut ved å være en planlagt strategi mer enn det er en reaksjon på noe. Når man tar det rolig kan det være fordi man har klart for seg hva man ønsker og ikke ønsker å gjøre.

Maja: Ikke prøvd å gire opp han så mye da kanskje. Bare ta det litt rolig, og kanskje stoppe i blant.. Og ta en pause og ... ja, vet ikke jeg

Dersom aktiviteten eller intensiteten plutselig reduseres hos den ene parten kan dette tyde på at den andre har trådd over en grense, eller at det har skjedd noe annet som fører til usikkerhet.

Karen: Du kan jo merke at hun blir litt sånn, ikke forsvarer seg men, at det blir litt sånn tilbaketrucken, men hvis du begynner for eksempel å ta henne på plasser hun ikke vil bli tatt eller at du begynner å ta av henne klær og sånn, merker at da blir hun litt mer sånn stille og ikke blir like med på det.

Unngå kleinhet. Noen ganger kom det opp at man av og til ikke tør å si tydelig nei, grunnet i at det kunne bli flaut, ekkelt, eller at man ikke var tydelig nok. Denne utydeligheten kan blant annet komme fra usikkerhet om hva den andre vil, eller hvordan man eventuelt skal si fra.

Kathrine og Simon snakker om en situasjon preget av usikkerhet relatert til uønskede handlinger og eventuelle konsekvenser av en tydelig avvisning:

Kathrine: Og så kan det jo hende at, tenker at det kan bli flaut i etterkant og *hvis* hun har avvist han eller at hun bare er med på det for at det *ikke* skal bli skikkelig ekkelt etterpå, eller-

Simon: Ja, nn- det kan jo være for eksempel, eh, ja hvis han driver på å legger hånda si på låret hennes og sånn da, det er derfor jeg var, var litt sånn, det var derfor jeg er litt sånn usikker hvis dem ikke gjør det, siden det er veldig mange som er redd for å .. liksom være frekk og avvise folk, så det kan være jenta som bare ”oi, nei nå tør jeg ikke å avvise” og så bare lar han holde på.

Avlede. Simon snakker her om å avvise indirekte ved å fokusere på noe annet, altså avlede fra en mulig eskalering. Dette kan være en måte å unngå en uønsket situasjon samtidig som man også unngår å avvise den andre direkte:

Simon: [utydelig] men jeg tror også det er litt sånn der – ja, ”har du ikke lyst til å bli med å finne Sara nå, hun har vært borte lenge”

[...]

Simon: Ja, ”jeg har ikke sett – ” bare si et annet navn, liksom til en venninne og bare ”jeg har ikke sett, bli med og hjelp og finne den personen

I et av intervjuene snakket noen av jentene om avledning til aktiviteter som suging eller onanering, for å involvere seg selv i mindre grad, og unngå samleie:

Intervjuer: Det er litt interessant det vi har snakket om, at det ikke er så vanlig at man bruker ord, så hvordan kunne hun på en måte ledet det de holder på med slik at det ikke førte til sex men andre seksuelle aktiviteter, hvis hun ikke skulle ha sagt det?

Magda: Sette seg ned på knær, haha. Hvis hun ikke har lyst til å gjøre noe med seg selv

Intervjuer: Da hadde hun gått ned på knærne?

Magda: Altså, hehe

Intervjuer: For å suge han?

Magda: Hvis hun for eksempel skulle gjort noe på han, og hun ikke ville gjøre noe mer da, så på en måte stoppet den prosessen litt da. Satt den litt på ”hold”.

Intervjuer: Ja, hun har på en måte tatt kontroll over situasjonen og ledet den til suging fremfor sex.

Unnskyldninger. Å bruke unnskyldninger, som at man har menstruasjon, var et eksempel noen informanter kunne tenke seg som en måte å unngå sex på det aktuelle tidspunktet. Det kan også være en unnvikende handling, for å unngå å såre eller skuffe den andre. Samtidig kan dette være utydelig dersom man ikke er interessert i sex med vedkommende i det hele tatt, og bli noe man må håndtere på et senere tidspunkt:

Magda: ja, fordi hvis man er full og du sier at du har menses, så er det ok, men hvis man sier at man vil ikke ha sex så kanskje han tolke det som at hun egentlig ikke vil noe som helst, at det på en måte, at vi kan gjøre noe fordi jeg har lyst på deg, men jeg vil ikke ha det her, så hvis hun sier at hun ikke går på p-piller eller har menses så blir det litt sånn, ja, mer akseptert. Kanskje hun ikke vil såre eller skuffe han, når du liksom har dratt det så langt.

Noen av informantene problematiserer unnskyldninger, og tar opp at man da kan gi inntrykk av å ønske sex, og at det er omstendigheten som legger begrensninger på muligheten. Dette medfører at man kan unngå situasjonen på kort sikt, og samtidig signalisere at man kan ha lyst ved en annen anledning:

Stina: Men da tror du at hun vil men at hun ikke kan, eller, hun kan jo, men ..

Karen: Ja for noen gutter sier jo at ”ja men det har jo ikke noe å si”, og da er det jo litt sånn [...]

Takke nei til å gå til annet sted. Om man har forstått hva som ligger bak invitasjonen om å gå et annet sted, kan dette være en anledning til å avvise, eller nedregulere forventninger.

Karen: Eller hvis hun kanskje prøver å få han med en annen, en annen plass, så kanskje han er litt sånn ”nei, skal vi ikke bare være her” eller ”skal vi ikke heller gå tilbake” .. litt sånn

Verbal avvisning av eskalering. Alle gruppene med informanter tok opp verbal avvisning. Noen problematiserte dette mer enn andre. En verbal avvisning behøver ikke å omtale selve samleiet, Simon beskriver en dialog hvor det er mulig å ha en felles forståelse for hva det er snakk om uten å faktisk nevne samleie eller sex, og at det dermed er mulig å få et tydelig svar tilbake:

Simon: Ja, det, er liksom akseptab- føler nesten det er akseptabelt siden man skjønner hva man snakker om, men det er bare akseptabelt å spørre om det. Det er bedre å få et nei på det, liksom. Mer sånn ”Ah, jeg er sliten, kan vi ikke dra og legge oss på et rom eller noe”, sånn der da, og så sier hun ”Nei, jeg er ikke så sliten jeg vil fortsette å feste”, så er det mye bedre det – siden begge to skjønner jo fortsatt hva det er snakk om ..

En diskusjon tok for seg at det var fullt mulig å ’si fra’ dersom de ikke var interessert i sex:

Fatima: Det er bare å si ifra

Julie: Ja det er bare å si ifra, det er jo det beste .. å si ifra

Intervjuer: Hva tror dere flest personer ville gjort da?

Fatima: sagt ifra.

Julie: Sagt ifra ja

Maja: Ja det tror jeg og

Julie: det er det som er lurest. Det er det du kommer lengst med. [...] Å være mer direkte ja, i stedet for å .. mange situasjoner som blir mistolket.

Avvisninger bør ifølge noen deltakere ikke være for harde eller tydelige, siden de kan bli oppfattet sårende og føre til at den som blir avvist tar det for mye inn over seg:

Maja: Kan jo hende at hun føler at hun ikke er bra nok, at hun kanskje ikke er fin nok eller den type jente som han vil ha eller noe sånt, og så kanskje hun blir litt “snurt” eller skuffet eller lei seg.

Avbryte den andre sin handling. Å avbryte en annens handling kan være et tydelig signal om å ta det roligere, eller at den andre gjør noe man ikke vil. Det er nonverbalt, men effektivt for å fortelle at handlingen ikke er velkommen. Informantene snakket om forskjellige grader av tydelighet også med denne handlingen, forbundet med hvor «over streken» den andre har vært med sin handling. I stor grad handlet dette om å flytte en hånd fra et sted hvor man ikke ønsket å bli tatt på. Stina, Anders, Simon og Kathrine belyser dette:

Stina: Ja hvis han prøver å ta på, så fjerner du hånda hans – bare

Anders: Hvis han tar på låret så bare skyver du unna – eller noe sånn da

Simon: Trenger liksom ikke å være begge hender og masse kraft og riv ham bort liksom så det blir litt sånn, kleint igjen men,

Kathrine: Litt sånn diskret liksom, altså .. forsiktig

Informantene beskriver også situasjoner hvor det er behov for tydeligere avbrudd, der en person kanskje har vært for brå eller gjør noe *helt* uønsket:

Simon: Tatt tak i hånda og putt- ta den opp igjen. Og da er det ganske, da er, går du ganske gutsy frem, altså da, da trenger du ikke være forsiktig da kan du bare rive den opp. ”Hva gjør du for noe”

Signalers eksplisitet og art

En mye omtalt og viktig komponent i forhandlingene om sex handler om signalenes art og tydelighet. Informantene ser ut til å plassere kommunikasjonen på et kontinuum av tydelighet med subtile, nonverbale signaler i en ende, og med verbale og direkte signaler i den andre.

Eksplisitte signaler. Denne formen for direkte kommunikasjon er verbale, tydelige beskjeder som klart kommuniserer intensjon eller reaksjon. Dette kan være til hjelp for å forsere

usikkerhet, og gi klare svar på hva som er greit eller ikke. Kathrine gir et argument for at det kan redusere usikkerhet:

Kathrine: For det er jo mange jenter som, ble sagt i sted, som er litt sånn usikker og litt sånn fram og tilbake og, da er det kanskje greit å få et helt klart svar på det sånn, akkurat sånn som det er liksom.

Flere ganger ble det å bare si det tatt frem som en god og plausibel løsning på potensielle misforståelser. Noe av dette baseres på at når man skal ha sex, så kjenner man hverandre så godt at man også bør kunne ha en åpen verbal kommunikasjon rundt situasjonen.

Anders: Kan jo si det han og

Intervjuer: Ja

Simon: Men der er man på det stadiet, jeg tror du bare kan si noe

Kjetil: Ja det tror jeg og faktisk, at det er bare lettere å si det rett ut

Stina: Du burde si noe [...]

Simon: Sånn bare, ”hey jeg vil ikke ha sex” liksom

Kjetil: Så blir det ikke noen misforståelser

Tydelig og direkte kommunikasjon ble av mange holdt høyt. Det virker å være et ideal å være så direkte og tydelig som mulig for mange av informantene:

Stina: Jeg synes ikke det, jeg synes, eller sånn .. det er jo mye bedre at han bare er direkte og ikke hinter. Du kan jo faktisk være stakk dum og tro at det ikke skal skje noe

Anders: Hvis du spør direkte så har du et klart svar da,

[*I munnen på hverandre*]

Anders: Da vet du at det er greit da.

Stina: Ja da er dere jo på lik linje da

Stina: Og begge to vet hva som kommer til å skje

Å si fra blir også betegnet som modig, eller at man er tøff dersom man tør å være direkte:

Stina: [...] Det spørs jo fortsatt på personligheten da og hvor tøff man er, eller om man tør å si fra eller ikke, og eller om man tør å spørre eller ikke.

Terskelen for å gi tydeligere og mindre tvetydige signaler ser ut til å reduseres når man har drukket alkohol. Blant annet snakker Magda om at man sender mer tydelige verbale signaler når man drikker:

Magda: Blir jo litt mer løssluppen hvis man har drukket litt, og kanskje man sier ting litt mer rett ut. Som kan kanskje ikke ville sagt når man var edru.

Intervjuer: Ja, hehe. Hva kunne hun sagt da?

Magda: Nei, hun kunne jo sagt at hun liker'n da og at hun vil være med han, har lyst på han eller et eller annet. Da får han et ganske klart signal.

Å være indirekte. På siden av idealiseringen av full åpenhet og tydelig kommunikasjon snakker også informantene om subtil kommunikasjon som en bra og viktig måte å kommunisere på, med annet grunnlag. I grunnlaget for indirekte kommunikasjon ligger en felles forståelse om at enkelte utsagn eller måter å snakke på betyr at man ønsker å ha sex, eller å eskalere. Simon gir her eksempler på hvordan man subtilt kan foreslå å gå sammen til et annet rom skjult bak en annen intensjon enn den egentlige. Det antas dermed at den andre skal ha forstått hvilken intensjon som egentlig ligger bak:

Simon: Nei men .. Det er liksom, det er litt sånn tabu, du sier ikke ”hei la oss gå og finne et rom”, du har en ”å jeg må gå og se etter veska min på rommet” da det skal liksom .. Selv om begge vet hva greia er så skal man ikke si det

Simon: Eneste cluet er jo bare at, hvis man bare ikke kjenner hverandre så godt, ikke gjør det *for* direkte, ikke si ”hei skal vi dra på et rom og ha sex”, liksom, du .. må kamuflere det litt da .. Men fortsatt til en grad at det er forståelig.

Det å verbalt og direkte ta opp intensjon blir også omtalt som «partypooping», og det er ekkelt eller flaut å spørre. Begreper viser til å gå ut av, eller stoppe opp i en flyt. Man skal altså helst unngå dette for å holde på stemninga. Dermed blir kroppsspråket desto viktigere for å signalisere hvor man vil.

Magda: Hun kan jo spørre han da. Hehe, hvis hun har guts til det. “Hva skjer nå? Hva vil du nå?” Så vet hun hvor skapet står hen. Det er kanskje litt sånn partypooper, midt i kyssinga så bare “Du, hva vil du egentlig?” “Hva skjer nå?” hehe. Det blir litt ekkelt å spørre, så det er nok derfor signaler blir så viktige for å skjønne hva som skjer.

Julianne: ja, kroppsspråket er viktig for å bli enig

Magda: Ja, man skal liksom bli enig uten å snakke.

Misforståelser. Det ble en del diskusjoner rundt hvorfor kommunikasjonen gjerne er indirekte. Mye av det ble lagt på et potensiale for misforståelser, hvor det å misforstå i positiv retning kunne være mulig katastrofalt. Dermed er direkte kommunikasjon kun et alternativ dersom man er helt sikker på at man ikke har misforstått:

Simon: Men hvis du får det ”nei” da. [...] Det tror jeg svir litt, ”hei skal vi dra og ha sex” og så, NEI? Så står du der liksom og føler deg som en tosk.

Kjetil: Jeg tror ikke det er så mange som tør å spørre det liksom

Simon: Går hun til venninnene og ”herregud han spurte om vi skulle ha sex, herregud”. Og så er det kjørt.

Stina: Man spør jo ikke med mindre du er 99% sikker på hun vil da, på en måte

Anders: Siste bekreftelse da, er det ikke det da?

Simon: Ja, men du kan jo dra, sånn, jeg føler

Anders: Du kan jo gå på en smell men liksom hvis du føler at det er greit så er det bedre ...

[i munnen på hverandre]

Stina: Det er bedre å spørre

Anders: [enn] å spørre liksom klart og så heller hvis du

Stina: få et nei da

Anders: Hvis du er nesten klar til å gjøre det, så sitter du bare ”nei, hva faen gjør du?” I stedet for at du sier det tidligere.

Diskusjon

En tematisk analyse (Braun & Clarke, 2006) av deltakernes utsagn identifiserte fire ulike tema som sammen belyser ulike aspekter ved seksuell kommunikasjon. *Kjønnsrolleforventninger og skript* omfatter utsagn eller signaler som antyder at man er forventet å handle på en spesifikk måte på bakgrunn av kjønn. *Eskalierende signaler* tar for seg utsagn om signaler som har til hensikt å eskalere eller heve intensiteten på seksuelle handlinger. *Deregulerende signaler og avvísninger* handler om hvordan en eller begge parter signaliserer et ønske om å senke tempo eller intensitet, alternativt å indikere at man ikke ønsker å fortsette. *Signalers*

eksplisittethet og art omfatter hvilken grad av eksplisittethet kommunikasjonen legges på, altså hvor tydelig den er, og hvilken funksjon variasjoner i dette kan ha.

Eskalerende signaler

Informantenes beskrivelser av eskalerende signaler omfattet ganske mange ulike temaer. Et tema som gikk igjen var blant annet intensitet, hvor fart og kraft i bevegelser har stor betydning – en av informantene ønsket å formidle begrepet lidenskap med disse ordene. Intensiteten kan dermed innebære at man kysser, klemmer og stryker hardere, på mer intime plasser som rumpa, puppene eller i skrittet, og trykker den andre tettere imot seg. Et kyss kan også være mer eller mindre intenst, gjennom noen av de samme parameterne. En av informantene snakker om å ”være mer”, som blant annet kan vise til frekvens. Plasseringen av kyss kan også øke intensiteten, noe en av jentene tar opp. To av guttene påpeker at intensiteten også kan økes gjennom mer fysisk nærhet eksemplifisert med å sette seg nærmere hverandre. Intensitet kan sees på som en modererende faktor til noen av de andre undertemaene som presenteres videre, blant annet berøring og entusiastisk samtykke.

Berøring kan også ha en eskalerende funksjon, men dette er også avhengig av hvor man berører den andre, i tillegg til at det må være en viss intensitet involvert. En av guttene snakker om å være forsiktig når man begynner å ta på rumpa eller låret. Flere jenter snakker også om at det er viktig at man eskalere stegvis, og at berøringen ikke går for langt for tidlig. To av jentene deler også inn berøringen kategoriene kjærlig og seksuell, og gir inntrykk av at det er *hvor* som har betydning for hvilken kategori berøringen faller inn under. Hudkontakt blir også nevnt av flere jenter blant informantene. Det å ta på hverandre under klærne beskrives som mer nært enn å bare stå helt inntil hverandre. Dette kan potensielt bety at man får en opplevelse av å være mer nær den andre personen emosjonelt, at det blir mer intimt.

Entusiastisk samtykke ble ikke direkte diskutert, men flere av informantene snakket om handlinger som er gjensidige, blant annet nevnte en av jentene at man ”svarer på” den andres initiativ. Her kan begge ha et ansvar for å svare med å eskalere ”svaret” litt for å indikere at man ønsker å eskalere aktiviteten generelt. I den samme gruppen med jenter ble også basesystemet brakt inn. Jakobsen (1997) finner at jenter og gutter mellom 13 og 16 utvikler intime forhold gjennom sakte eksperimentering, og akkumulerer erfaring over tid. Erfaringen eskalere gjerne fra mer uskyldige erfaringer som kyssing, og beveger seg fremover i stadier som noen av jentene omtaler som baser. Basesystemet er en metafor på eskalering hvor man er innom ulike konkrete steg, fra å kysse (første base), ta på brystene eller overkroppen (andre base) til sex (home run). Hensikten med å nevne dette virker å være at det er nødvendig å gå

stegene mellom interesse og sex i riktig rekkefølge. Dersom man hopper over noen steg risikerer man at partneren ikke har en gjensidig oppfatning av hva som skal skje i neste steg. Man kan kanskje anta at man har samtykket til en løst definert gruppe med aktiviteter, innenfor ulike kategorier av ”alvorlighetsgrad” eller baser. Dersom man bryter ut av denne uten å ta stegene bryter man avtalen, og ting stopper opp.

I tillegg er basesystemet en måte å dele inn deler av kroppen i stadier hvor noen handlinger eller berøring spesifikke steder er knyttet til mer intimitet og høyere status (Flood, 2008). Flere av informantene tok opp og diskuterte problemstillinger indirekte relatert til samtykke, hvor en jente beskriver det at man ikke gjør noe med en berøring som aksept for berøringen, men blir utfordret av en av de andre deltakerne, en gutt, som på sin side ville tatt en slik manglende respons som et nei.

Det å gi samtykke i en eskalerende situasjon kan blant annet sees på som en engangfullmakt for å gå videre til samleie, eller være noe som gis kontinuerlig, gjerne nonverbalt via andre signaler. Diskusjonen mellom informantene berører blant annet det Berggrav (2015) omtaler som entusiastisk samtykke, eller i større grad mangelen på dette. Entusiastisk samtykke beskrives som kontinuerlige, tydelige signaler på at den andre ønsker å gå videre eller ha sex, noe som kan være vanskelig å avgjøre for gutter og jenter i en utforskende fase i seksualiteten. Guttene som utfordret denne påstanden om at manglende respons på en handling er samtykke har med stor sannsynlighet noe av dette med seg. En av jentene beskriver manglende entusiastisk samtykke når det er snakk om at gutten ikke ønsker å ha sex. Hun tar opp at det kan bli nesten som at man tvinger den andre, at intensiteten er lavere, og at han ikke er like med på det. Avkledning ble nevnt flere ganger som et viktig signal om entusiastisk samtykke, både dersom man kledde av seg selv og når man kledde av hverandre som en gjensidig, eskalerende handling.

Flere jenter snakket om at samtykket og eskaleringen er svært vanskelig å forklare, kanskje fordi det involverer komplekse implisitte signaler som er kontinuerlige heller enn å være et slags ”grønt lys” som en gang for alle indikerer at samtykket er gitt. Dersom man ikke vil at det skal skje, så skjer det ikke. Jentene gir her signal om at de opplever en ganske tydelig agens, at jenter har mulighet til å få noe til å skje, men også unngå det dersom de ikke vil ha sex. Alkohol kompliserer også dette ytterligere ved å blant annet å hemme ”hensiktsmessig” angst eller frykt. Det kan også senke terskelen for handlinger i tillegg til dømmekraft ifølge en av guttene i datagrunnlaget. Dette kan dermed føre til at man samtykker til noe man senere angrer på.

Det å forflytte seg til et annet sted ble nevnt av flere, helt fra at det fiktive paret satt i en sofa og kysset hverandre til at det kunne være et konkret signal om ønsket eskalering fra en av dem. Det virket i en av diskusjonene som at det ville vært uaktuelt at to personer som har planer om å kysse for første gang ville gjøre dette med andre tilstede. Noe av dette kan komme av frykten for rykter eller andre sosiale konsekvenser. Forflytning er også av mange nevnt som et signal de fleste kjenner betydningen av, og det kan hende det dermed er implisitt at man skal gjøre handlinger som krever mer private omgivelser. Det å bli med på et annet rom blir omtalt som et så tydelig signal om eskalering at den som blir med også indikerer samtykke.

Deregulerende signaler og avvisning

Informantene ble også spurt om tanker rundt hvordan signaler på usikkerhet kunne se ut, og hvorvidt disse var forskjellige hos gutter og jenter, samt hvordan begge kjønn ville gå frem dersom de ikke ønsket å gå videre eller å stoppe.

Relatert til deregulerende signaler snakket svært mange av deltakerne om ulike former for nonverbal kommunikasjon, og det var overordnet sett sjelden at direkte verbal avvisning ble nevnt som en reell mulighet. Mye av de deregulerende signalene var ulike former for variasjoner av eskalerende signaler, enten ved mangel på disse, eller ved at man handler motsatt, ved for eksempel å regulere graden av nærhet. De fleste av informantene var enige om at usikkerhet i stor grad ble uttrykt gjennom kroppsspråk, blant annet ved å stoppe egen aktivitet, eller å fysisk trekke seg unna den andre. Dette blir snakket om av informantene som relativt subtile signaler om at man enten har behov for mer tid eller at man ønsker å stoppe. Tross dette virket det som at de fleste informantene forventet at slike stoppsignaler skal bli oppfattet. Noen av guttene tok også med blick og øyne som en viktig kilde til signaler hos den andre, i tillegg til å fysisk gjøre seg mindre eller spenne muskler, som kan være direkte signaler om frykt. Lavere tempo og nøling, som påvirker intensiteten negativt, blir også nevnt av begge kjønn. Dette kan også anvendes mer eller mindre bevisst, noe flere av jentene trekker frem. Det å ikke åpne for å ta det videre fører gjerne til at eskaleringen stopper opp. Dette kan oppnås ved å bare holde seg til kyssing eller roting, og ikke gå videre derfra. Dette kan innebære å unngå å kle av seg selv eller den andre, eller holde intensiteten på et lavere nivå. Slike handlinger kan ha til hensikt å unngå at den andre blir mer kåt eller tenker at aktiviteten skal eskalere. En av jentene nevner brå reduksjon av intensitet som et relativt tydelig signal på at den andre ikke er med på det som skjer. Hun gir også eksempler som viser til at den andre parten kan ha hoppet over steg, eller går for fort frem.

En av diskusjonene som oppsto handlet om hvorvidt manglende stoppsignal er det samme som samtykke. I kjølvannet av dette kom de inn på at jenta kan la være å avvise eller gi tydelige stoppsignaler av frykt for at det skal bli ekkel stemning etterpå, eller for å bli oppfattet som frekk. Ifølge gutten er det mange som er redde for å avvise andre, og være frekke. Dette er en ganske ekstrem beskrivelse, samtidig som det virker plausibelt at enkelte blir så forsiktige og vare på å bli oppfattet som frekke at de går med på mer enn de egentlig ønsker. Flere jenter enn gutter går med på sex de egentlig ikke ønsker å ha (Impett & Peplau, 2002; Sprecher et al., 1994; Walker, 1997), og det informantene her snakker om kan være eksempler på grunner til at dette skjer. I denne diskusjonen var det kun jenter som ble omtalt som så forsiktige, noe som kan sammenfalle med en antakelse om at gutter er de som oftest overskrider grenser.

Avledning ble flere ganger nevnt av informantene, og har til hensikt å flytte den andres fokus, hindre enkelte handlinger eller gi indirekte signaler om at eskalering er uønsket. En av guttene snakket om at man kunne "skifte tema" ved å etterspørre noen andre. Gjennom dette oppnår man et brudd i den seksuelle kontakten, og et spørsmål gir forventning om et svar. En av jentene snakker på sin side om at man kan unngå vaginalt samleie ved å for eksempel suge eller bruke hendene på gutten. Dette kan blant annet være en måte å unngå å si nei til noe man ikke ønsker å gjøre, blant annet samleie. Dette blir også tatt opp som et alternativ til å snakke, som det virker som at mange av både jentene og guttene mener er viktig for å ikke gjøre eller si noe galt, samt at det er mindre potensiale for å bli flau. Jentene som tar opp dette snakker om å sette prosessen på "hold". Det er også en måte man kan ta kontrollen over situasjonen, og gi en opplevelse av at det er en selv som har kontroll.

Unnskyldninger ble tatt opp ved flere anledninger, som en måte å unngå å såre den andre, eller for å mildne avvísninger dersom man ikke ønsker å gå videre på dette tidspunktet. Flere slike eksempler ble gitt, både menstruasjon og at man ikke går på p-piller. Avvísningen kan bli videre moderert av å si noe om at man liker den andre og har lyst på sex, men at det er ytre omstendigheter som fører til at man ikke kan ha samleie. Formildende moderatorer i avvísning blir også diskutert av O'Byrne et al. (2006). Dette kan gi en fremtidig forventning om sex, og gir en anledning til å gjøre det i tryggere omgivelser uten alkohol involvert. Kondom blir for øvrig ikke tatt opp som alternativ til p-piller. En av jentene nevnte dette som en mulighet for å unngå forventninger om samleie dersom man hadde "dratt det så langt", som underbygger tanken om at det er et større forventningspress jo nærmere samleiet man kommer. To andre jenter problematiserer slike unnskyldninger i noen grad med at enkelte

gutter ikke har noen problemer med å ha samleie selv om jenta har mensen, i tillegg til at det kan være feil signal dersom man bruker unnskyldninger som indikerer interesse ved en senere anledning dersom man ikke er interessert.

Alle gruppene og mange av informantene tok opp verbale avvisninger som en slags ”siste utvei” dersom nonverbale signaler ikke strekker til for å kommunisere det man ønsker. En mild versjon av dette er å verbalt takke nei til å gå til et annet sted, noe som ikke omtaler samleie eller videre eskalering eksplisitt, der man har en felles forståelse av at det å gå et annet sted innebærer å eskalere aktiviteten ytterligere. Her skjer den verbale avvisningen på et tidlig stadium, men fordrer forståelse for hva dette betyr. For informantene virket det ganske tydelig at dette var ensbetydende med eskalering. Noen av jentene snakket om at det beste man kunne gjøre var å si fra dersom man ikke var interesserte i sex, og at dette er det de fleste gjør. Videre snakker de om at man kommer lengst med å være direkte og dermed unngår mistolkninger. Dette strider til en viss grad med det enkelte av guttene snakker om, hvor verbal kommunikasjon helst skal være subtil og at man ikke skal benevne samleie direkte. Enkelte av jentene snakker også om at man bør være veldig sikker før man antar at den andre parten ønsker sex, og at det derimot er sjelden at man omtaler intensjoner eksplisitt. En av jentene snakker i tillegg om at avvisninger bør være myke nok til å ikke såre den som blir avvist, noe som blir grundig omtalt av O'Byrne et al. (2006).

Noen av de potensielt sterkeste avvisningene som ble omtalt av informantene var det å avbryte handlingen til partneren, her også moderert av hvor kraftig denne bevegelsen gjøres. For eksempel ved å skyve unna eller ta vekk en hånd fra et uønsket sted. Også her snakker en gruppe av gutter og jenter om at det bør gjøres diskret eller forsiktig for å unngå at stemninga blir ”klein”. Fra samme gruppe snakker likevel en av guttene om avbrudd når det er snakk om overtramp, de omtaler en handling hvor den fiktive jenta stikker hånda si ned i buksa på gutten, uten at gutten har signalisert at dette er noe han ønsker. Dette rettferdiggjør altså en kraftigere og tydeligere avvisning. Man kan dermed sannsynligvis si at et alvorlig overtramp hvor man har gått ut over det spekteret av aktiviteter samtykket gjelder for gir større grunn for tydelig avbrudd eller andre stoppsignaler.

Signalers eksplisittethet og art

Grad av eksplisittethet ble omtalt som en direkte moderator av både eskalerende og deregulerende signaler. Disse signalene kunne varieres til å være et sted mellom nonverbalt og svært subtilt, eller verbalt og tydelig. Svært mange av informantene i studien tok opp direkte kommunikasjon som en løsning på potensielle misforståelser og usikkerhet. Samtidig

virket det som at få egentlig var villige til å ta sjansen til å kommunisere direkte og verbalt. Noen av informantene omtaler direkte verbal kommunikasjon som et modig trekk, og dette ble tilsynelatende omtalt som det ideelle i noen tilfeller, spesielt der det var stort potensiale for misforståelser. Noen av guttene tok opp at man var på et stadium hvor man bør være trygg nok til å ta opp ting direkte dersom man har noen usikkerheter, og at man bør kjenne hverandre såpass godt at åpen kommunikasjon er greit. Dessuten gir tydelige spørsmål ifølge en av guttene klare svar, og følgelig har begge parter potensiale til å være enige om hva som skal skje. Alkohol kan også være med på å senke terskelen for å være direkte, og ikke bare hemningsterskelen. Dermed kan det tenkes at det direkte kommunikasjon gjerne følges av en viss engstelse, muligens for at man har misforstått intensjonene til den andre.

Indirekte, eller subtil kommunikasjon virker å være det de fleste av informantene ville foretrukket i situasjoner hvor man skal signalisere at man ønsker å ha sex. En av guttene snakker om at man må "kamouflere" forslaget sitt litt, selv om det fremdeles skal være mulig å forstå hva forslaget *egentlig* innebærer. Det å ikke gjøre signaler om ønsket eskalering *for* direkte gjelder i større grad når man ikke kjenner hverandre så godt, ifølge den samme gutten. Noen av jentene snakker på sin side om at man ødelegger stemningen ved å etterspørre noe man er usikker på, og stiller store krav til at ganske kompleks informasjon skal kunne kommuniseres utelukkende nonverbalt. Samtidig har informantene også snakket om tydelig verbal kommunikasjon som et ideal. En mulig grunn til denne tilsynelatende ambivalensen kan være at de ser på tydelig verbal kommunikasjon som det "korrekte" og at dette er best, samtidig som at de selv ikke ville gjort det fordi det forbindes med for mye usikkerhet og frykt for å ta feil. Det er gjennomgående i datamaterialet at tydelig kommunikasjon omtales som optimalt, samtidig som svært få gir inntrykk av at det er noe ungdommer faktisk praktiserer. Under eksplisitet ligger det også en del forskjeller i signaler under roting og sex. Det virker å være slik at informantenes mening er at det kan være en viss verbal kommunikasjon under roting, inkludert å signalisere eskalering, mens at kommunikasjonen helst skal være nonverbal når man er nærmere samleie.

Gjennom dette kan det virke som at essensen i den indirekte kommunikasjonen er å unngå konsekvensen av å ha misforstått den andres interesse, noe som står i sterk kontrast til gutters overfortolkning. Noen av guttene nevner at man må være tilnærmet sikker på hva den andre vil før de faktisk ville foreslått noe direkte eller verbalt. Dette blir lagt frem på en måte som gjør at det blir tydelig at det er en form for risikohåndtering involvert i indirekte kommunikasjon. Det kan tenkes at graden av tydelighet i kommunikasjonen er på et nivå hvor

den andre må være gjensidig interessert for å respondere positivt på subtile invitasjoner, samtidig som det gir en ryggdekning dersom man oppdager at interessen ikke er gjensidig.

Kjønnsrolleforventninger og skript

Mange av jentene blant informantene snakket om tydelige forventninger til spesielt gutters atferd, og flere utsagn viste til at gutter blant annet har større ansvar for at det skal skje noe. Implisitt i dette ligger en antakelse om at guttene er de som skal ta initiativet til kontakt, og ta de første stegene i eskaleringen. Jentene forteller blant annet at gutter som regel eller alltid har lyst på sex, og at det ville vært vanskelig å se for seg en situasjon hvor han ikke har det. Flere gutter sa også på sin side at det å si nei til sex var av en mer hypotetisk art, og ikke noe de anså som et realistisk scenario. Dermed virker det å være enighet mellom kjønnene i vårt utvalg om at gutter ikke sier nei til sex. Det er mulig at denne antakelsen har bakgrunn i både en faktisk opplevelse av å tilnærmet bestandig ha lyst, men også at det ligger en maskulin verdi i å ha lyst på sex hele tiden. En av informantene belyste dette med å ta frem ønske om romantikk, og at gutter ikke kan ha disse behovene uten at det oppleves som feil, og at det er mer akseptert at gutter foretrekker sex fremfor romantikk. Videre beskriver jentene også at det ligger et spesielt ansvar hos guttene for å ta initiativ til samleie eller dating generelt, blant annet fordi det ikke er forventet at jentene gjør dette. Dette kan antyde en uttalt antakelse om at gutter i større grad enn jenter skal tåle avvisning bedre enn jenter. Gutter er også mer risikovillige i livet for øvrig (Byrnes, Miller, & Schafer, 1999), samtidig som det her kan virke som at guttene forventes å skulle ta ”den relasjonelle støyten” det kan være å bli avvist. Dersom man ikke tar initiativ til kontakt, eller videre utforskning, på jenter eller gutter så ofte unngår man også smerten ved avvisningen. Jentene på sin side har større risiko forbundet til uheldige konsekvenser, blant annet smitte og graviditet (Buss & Schmitt, 1993). En jente tok opp faren for ulikheter i forventninger etter samleie mellom jenter og gutter, hvor gutten blir beskrevet som den som ”bruker” jenta, og ikke er interessert i et forhold, mens jenter helst skulle ventet en stund for å undersøke om gutten egentlig kun er interessert i sex eller i et faktisk forhold. Jenter bruker gjerne lengre tid på å undersøke om gutten er en ”god match” før de godkjenner ham (Buss & Schmitt, 1993).

Noen informanter i flere av gruppene tar opp det å prøve seg frem som en strategi for å finne ut hvordan man skal gå frem for å navigere i den seksuelle kommunikasjonen og forhandlingene frem mot samleie. Dersom det å prøve seg frem i stor grad er det ungdommene gjør i slike situasjoner vil det være nærliggende å tenke seg at samhandlingen *ikke* nødvendigvis tar utgangspunkt i seksuelle skript, men er mer styrt av kontekst og

opplevde forventninger til hva man bør eller ikke bør gjøre med en viss bredde i handlingsrom. Likevel kan noe av atferden, blant annet at det er forventet at gutten skal initiere kontakt og være først til å vise seksuell interesse, ha grunnlag i seksuelle skript. Blant annet kan vi se dette ut fra enkelte av jentenes utsagn som antyder at gutter skal bære mer av risikoen i initieringen av kontakt enn jenter, og at de forventes å tåle risikoen ved avvisning bedre. Flere av jentene snakker også om gutter som mer dominante, at de har mer kontroll, og sterkere seksualdrift enn jenter. På tross av dette er det også utsagn fra jenter som antyder at det i seksuelle skritt, altså i eskaleringen mot samleie, er en større likhet mellom kjønnene. Dermed kan det se ut til at de stiller mer likt der de kan prøve seg frem i gjensidighet og entusiastisk samtykke. Grøntvedt, Kennair, og Mehmetoglu (2015) trekker frem seksuell lyst som en faktor som påvirker initiering signifikant, og hos kvinner mer enn hos menn, noe som muligens kan indikere en større generell disposisjon for korttidsseksuell orientering hos menn (Schmitt, 2005). Dermed kan man også si at menn generelt sett initierer i noen grad mer enn kvinner.

Fra et sosialkognitivt perspektiv formes oppfatninger om kjønn og kjønnsroller av sosiale påvirkninger (Bussey & Bandura, 1999). Ashmore og Del Boca (2015) omtaler kjønnsstereotyper som sett med antakelser om menn og kvinner som skiller kjønnene fra hverandre. Stereotyper en naturlig del av vår hverdag, de baserer seg på automatisk sosial kategorisering, og er vanskelige å unngå (Ashmore & Del Boca, 2015). Stereotypier inneholder ofte en såkalt "kjerne av sannhet" og kan dermed ikke sees på som abnormale eller patologiske, men heller i retning av normalpsykologi. Dog kan stereotyper om menn og kvinner raskt bli til føringer for oppfattet atferd og personlighetsstrukturer (Prentice & Carranza, 2002), for eksempel ved at kvinner sees på som varme og inkluderende, og dermed forventes å oppføre seg deretter. Noe av stereotypene ser ut til å komme fra blant annet tradisjonelle kjønnsroller og skjev maktbalanse mellom menn og kvinner. Likevel er det usannsynlig at alle stereotyper er fullstendig feilaktige eller overgeneraliserer i stor grad.

Enkelte deltakere snakket om at jenter og gutter får ulike reaksjoner på promiskuøs atferd, i tråd med såkalt seksuell dobbeltstandard. Verbalt kan beskjeden ("*du er en hore*") være den samme til jenter og gutter, men betydningen som ligger bak kan ifølge deltakerne være ulike. For gutter kan det ligge en skjult beundring og respekt bak utsagnet, mens det hos jenter ligger en forventning om at man skal være skamfull over å ha hatt mange samleiepartnere. Likevel er det i en korttidskontekst gunstig for en jente å være promiskuøs, fordi hun vil få flere potensielle sexpartnere å velge mellom, som skjønner at hun er tilgjengelig. I et

langtidsperspektiv derimot, vil en slik atferd kunne senke jentas ”verdi” som partner (Buss & Schmitt, 1993). Det ble også snakket en del om oppmerksomhet for signaler, og hvordan disse kan skjevtolkes. Deltakerne dro i stor grad inn gutter som den som overtolker eller overser. En gruppe jenter snakket om at kåthet hos gutter gjør at de kan overse stoppsignaler. En gruppe gutter definerte ikke noe kjønn når de nevnte at noen kunne mene at man krysset en terskel hvor man ikke kunne ombestemme seg, altså et slags ”point of no return”. En slik oppfatning kan være uheldig hos begge kjønn, da det gir en opplevd forventning når man har krysset en usynlig og lite definert terskel hvor det er et større problem å avbryte eskaleringen. I forlengelsen av dette kan jenta oppleve å bli oppfattet som en som girer opp en gutt for så å si nei (jfr. ”luremus”).

Det kom i løpet av intervjuene også en del korrigerende utsagn, hvor informantene ønsket å balansere diskusjonene noe. Flere av informantene, både jenter og gutter, nevnte at personlighet gjerne kunne være en større faktor for type atferd enn kjønn. Her bruker informantene en del tid på å belyse at det er et overlapp av egenskaper mellom kjønnene, og at de ikke er delt i fullstendig feminine og maskuline leirer. At det er små forskjeller i ideell mengde sex blir også nevnt, mens det da er samfunnet som legger grenser for atferd, at kvinner ikke kan ønske sex på lik linje med menn, og at de blir sittende med bekymringer om konsekvensene i større grad enn menn.

Metodisk drøfting

De ansvarlige for denne studien har liten tidligere forskningserfaring, og det er dermed muligheter for at dette har påvirket kvaliteten i forskningen. Dette kan gjelde både kunnskap om feltet seksuell kommunikasjon, men også generell erfaring i praktisk gjennomføring av forskning. Dette kan ha hatt utslag i utforming av intervjuguide, gjennomføring av intervjuer, transkripsjon og analyse. De ansvarlige har likevel hatt noe klinisk erfaring, i tillegg til opplæring i gjennomføring av fokusgruppeintervju. Det er også gjort pilotintervjuer for å sikre at metodiske feil kunne bli plukket opp tidlig i datainnsamlingen.

Intervjumetoden er valgt som en effektiv måte å få bredde i utvalget og fordi det gjennom diskusjon kan skapes problemstillinger og retninger i diskusjonen som kanskje ikke hadde oppstått i en en-til-en situasjon. I tillegg innebærer det et alternativ til andre studier som har brukt eksperimentelle design eller intervju en-til-en (Beres, 2010; Byers & Wilson, 1985). Fokusgruppeintervju har blant annet blitt brukt av O'Byrne et al. (2006), hvor de også tar opp det faktum at studien ikke foretar seg faktisk seksuell kommunikasjon, men diskusjoner *om* det. Fokusgrupper kan til en viss grad være påvirket av sosialt press og konformitetskrav, men

det er gjort forsøk å redusere dette blant annet ved å gjøre diskusjonen til å omhandle et fiktivt par.

Implikasjoner

Mye av det som omtales i diskusjonene mellom ungdom ligner i noen grad på utsagn fra unge voksne omkring 20-årene. Informantene virker i stor grad å ha gode refleksjoner i seksuell sammenheng, og viser relativt god kyndighet blant annet i å beskrive stoppsignaler og signaler på usikkerhet, i tillegg til flere komponenter av eskalerende atferd. De er med andre ord ganske gode til å gjøre riktige vurderinger av seksuelle signaler. Dette stemmer overens med blant annet funn gjort av Beres (2010); Byers og Wilson (1985); O'Byrne et al. (2006).

Likevel ser det ut til at det legges spesielt stor vekt på at man ikke skal omtale samleiet direkte, ei heller anta at den andre ønsker samleie før det er svært tydelig. Dette fordi en misforståelse kan være vanskelig å håndtere i etterkant. Informantene i studien har snakket om at det kan bli rart, kleint eller at man opplever noen andre typer sosiale konsekvenser, som å bli hengt ut eller latterliggjort. Mye av kommunikasjonen tar utgangspunkt i at det er en usikkerhet i om man har oppfattet den andre parten riktig. Dermed kan man se dette i feilhåndteringsperspektiv (se f.eks. Haselton & Galperin, 2013): Dersom man antar at den andre er uinteressert til det motsatte er ettertrykkelig bevist kan resultatet bli en falsk negativ feil. Altså kan man gå glipp av en mulighet til samleie. Dersom man prematurt antar at den andre er interessert i sex og tilfellet er motsatt gjør man derimot en falsk positiv feil. Noen informanter i denne studien ville i enkelte situasjoner dømt denne typen feil som mer sosialt kostbar. Denne usikkerheten ser ut til å løses med kommunikasjon som er subtil, men som likevel består av hint som i større grad enn andre nøytrale utsagn indikerer seksuell interesse. Indirekte kommunikasjon med verbale cues som har ”forhåndsdefinerte” betydninger, som å foreslå å gå på et annet rom, gir dermed en mulighet til å undersøke gjensidig interesse med færre potensielle konsekvenser. Dette medfører dermed at man skal være tydelig nok til at det blir oppfattet, samtidig som man skal være utydelig nok til å ha ryggdekning dersom det viser seg at man har misforstått den andres intensjoner. Det er mulig at den minst kostbare feilen i slike tilfeller av usikkerhet vurderes av informantene til å være en antakelse som favoriserer signaler som risikerer at den andre ikke oppfatter interessen man ønsker å kommunisere, for å unngå negative sosiale konsekvenser eller ”dårlig stemning”.

Det ser også ut til at informantene generelt åpner for å kunne avbryte eskalering uansett hvor man er. Samtidig er aksepten av avbrudd mindre jo nærmere samleie det er snakk om. Både gutter og jenter tar opp dette mer eller mindre direkte, og det virker å være slik at den

umiddelbare holdningen er at man ikke begynner hvis man ikke har tenkt å ”fullføre”, selv om de fleste etter å ha sagt dette også nyanserer med at det er greit å si nei når som helst. Det kan tenkes at lav aksept for avbrudd sent i en eskalering er den generelle holdningen, mens det politisk korrekte er at det er aksept for et ’nei’ når som helst, og at informantene er klar over dette.

I noen av utsagnene til enkelte av de kvinnelige informantene ser man enkelte tegn til ønsker om forpliktelse, og et ønske om å avvente til man vet mer om guttens intensjoner. Dette kan blant annet sees i sammenheng med Haselton og Buss (2000), som snakker om kvinners skepsis til menns forpliktelse relatert til at kvinner har større kostnader knyttet til tilfeldig sex, som potensiell graviditet og oppdragelse av et barn.

Flere av informantene gir beskrivelser hvor det vises en klar kjønnsdelt forventning til atferden hos jenter og gutter. Blant annet beskrives gutter i stor grad som den som skal ta initiativ og tåle avvisninger, i tillegg til å ha mer lyst på sex. Jenter har i materialet også blitt beskrevet som en mer eller mindre ufrivillig ”portvokter” til sex, i henhold til seksuell skriptteori. Det er stor grad av bredde i beskrivelsene til informantene, og mange tar også opp at kvinner har like stor anledning til å ha lyst til å ha samleie, selv om beskrivelsene også tar for seg at det kan være eksterne grunner til at kvinner er restriktive på sex. Tross dette har prøving og feiling, og det å prøve seg frem, stor plass i måten ungdommene ”finner frem” i det seksuelle landskapet, og at mye av den seksuelle kommunikasjonen dermed ikke preges i så stor grad av seksuelle skript, men mer av rolleforventninger. Dersom ungdommene hadde tydelige skript å gå etter ville det sannsynligvis ikke vært nødvendig å prøve og feile. Innledningsvis argumenteres det for at seksuelle skript eksisterer og anvendes, men at de ikke er normative i befolkningen. Det kan tenkes at menn og kvinner kan plasseres på et kontinuum av overholdelse av seksuelle skript, hvor for eksempel menn som presser kvinners grenser er i en mer ekstrem del av en slik skala.

Konklusjon

Studien har utforsket ungdommers forståelse av og tanker om seksuell kommunikasjon, med utgangspunkt i en uforpliktende relasjon. Det kommer gode beskrivelser av svært mange aspekter av seksuell kommunikasjon og forhandlinger, samtidig som det på noen områder også vises en viss umodenhet blant annet i enkelte utsagn om at man forplikter seg mer og mer til samleie jo nærmere samleie man kommer. Et av de teoretiske utgangspunktene for studien har vært tradisjonelle seksuelle skript. Informantene gir beskrivelser som kan stemme overens med slike skript, samtidig som det er vanskelig å finne at de anvender tydelig

definerte skript. Atferden som beskrives bærer i større grad preg av at de handler ut fra kjønnsrolleforventninger enn skript ved at det ikke er tydelig definerte grenser for hva man kan gjøre, og at man dermed må prøve seg frem. Et visst fokus bør rettes mot graden av eksplisittethet i kommunikasjonen mellom to parter, og hva som påvirker en til å være utydelig eller tydelig, gjerne innenfor rammene av error management og signal detection.

Det er tydelig at for lite er kjent om den seksuelle utforskningen som foregår både i og utenfor parrelasjoner. Hvor mye relasjonens art påvirker sending og tolkning av seksuelle signaler er usikkert. Studier av seksuell kommunikasjon er en komplisert og krevende oppgave. Ikke bare er det svært vanskelig, for ikke å snakke om etisk utfordrende, å studere kommunikasjonen direkte. Det er et sensitivt tema, og informanter kan være preget av at meninger og utsagn blir forskjøvet av for eksempel sosial ønskelighet.

Seksuell kommunikasjon ser fra denne studien ut til å være i noen grad lik annen sosial interaksjon, hvor deltakerne ideelt sett gjør en kontinuerlig og helhetlig vurdering av situasjon, kontekst og signaler, som man da handler på etter egne intensjoner sett i lys av analysen som er gjort av situasjonen for øvrig. Her kan det skje feil, og det er i slike tilfeller det er større og større behov for å være lydhør den andres signaler, men også å sende tydeligere signaler. Overordnet sett er den seksuelle kommunikasjonen som formidles preget av forsiktighet ved utforskning og at man viser hensyn til den andre dersom man skal signalisere at man ikke ønsker å gå videre.

Grupper som kan nyttiggjøre seg denne kunnskapen kan være alle som på et eller annet vis har noe med ungdommer å gjøre, samt ungdommer selv. Både i spørsmål som gjelder (entusiastisk) samtykke, implisitt kommunikasjon og når kommunikasjonen eventuelt bør være eksplisitt og tydelig. Et mål for denne studien har vært å kunne gi denne gruppen en utvidet forståelse for hvordan norske ungdommer snakker om sex mellom jenter og gutter, hvordan de forstår hverandre, og hvordan de navigerer i et til dels utydelig og vanskelig område.

Referanser

- Abbey, A. (1987). Misperceptions of friendly behavior as sexual interest: A survey of naturally occurring incidents. *Psychology of Women Quarterly*, *11*(2), 173-194. doi: 10.1111/j.1471-6402.1987.tb00782.x
- Abbey, A., Jacques-Tiura, A. J., & LeBreton, J. M. (2011). Risk factors for sexual aggression in young men: an expansion of the confluence model. *Aggressive Behavior*, *37*(5), 450-464. doi: 10.1002/ab.20399
- Ashmore, R. D., & Del Boca, F. K. (2015). Conceptual Approaches to Stereotypes and Stereotyping. I David L Hamilton (Red.), *Cognitive processes in stereotyping and intergroup behavior* (s. 1-31). New York: Psychology Press.
- Bendixen, M., & Kennair, L. E. O. (2014). Resultater fra prosjekt Seksuell helse og trakassering i videregående opplæring 2013-2014. Trondheim: NTNU.
- Bendixen, M., & Kennair, L. E. O. (2015). Revisiting judgment of strategic self-promotion and competitor derogation tactics. *Journal of Social and Personal Relationships*, *32*(8), 1056-1082.
- Bendixen, M., & Kennair, L. E. O. (2017). Advances in the understanding of same-sex and opposite-sex sexual harassment. *Evolution and Human Behavior*, *38*(5), 583-591. doi: <https://doi.org/10.1016/j.evolhumbehav.2017.01.001>
- Beres, M. A. (2007). 'Spontaneous' sexual consent: An analysis of sexual consent literature. *Feminism & Psychology*, *17*(1), 93-108. doi: 10.1177/0959353507072914
- Beres, M. A. (2010). Sexual miscommunication? Untangling assumptions about sexual communication between casual sex partners. *Culture, health & sexuality*, *12*(1), 1-14. doi: 10.1080/13691050903075226
- Beres, M. A., Senn, C. Y., & McCaw, J. (2014). Navigating ambivalence: How heterosexual young adults make sense of desire differences. *The Journal of Sex Research*, *51*(7), 765-776.
- Berggrav, S. (2015). Den som er med på leken ... Ungdoms oppfatninger om voldtekt, kjønnsroller og samtykke. Oslo: Redd Barna.
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative research in psychology*, *3*(2), 77-101. doi: 10.1191/1478088706qp063oa
- Buss, D. M., & Schmitt, D. P. (1993). Sexual Strategies Theory: An evolutionary perspective on human mating. *Psychological Review*, *100*(2), 204-232. doi: 10.1037/0033-295X.100.2.204
- Bussey, K., & Bandura, A. (1999). Social cognitive theory of gender development and differentiation. *Psychological review*, *106*(4), 676. doi: 10.1037/0033-295X.106.4.676
- Byers, E. S. (1996). How well does the traditional sexual script explain sexual coercion? Review of a program of research. *Journal of Psychology & Human Sexuality*, *8*(1-2), 7-25. doi: 10.1300/J056v08n01_02

- Byers, E. S., & Eno, R. J. (1992). Predicting Men's Sexual Coercion and Aggression from Attitudes, Dating History, and Sexual Response. *Journal of Psychology & Human Sexuality, 4*(3), 55-70. doi: 10.1300/J056v04n03_04
- Byers, E. S., & Wilson, P. (1985). Accuracy of women's expectations regarding men's responses to refusals of sexual advances in dating situations. *International Journal of Women's Studies, 8*(4), 376-387.
- Byrnes, J. P., Miller, D. C., & Schafer, W. D. (1999). Gender differences in risk taking: A meta-analysis. *Psychological bulletin, 125*(3), 367.
- Crawford, M., & Popp, D. (2003). Sexual double standards: A review and methodological critique of two decades of research. *The Journal of Sex Research, 40*(1), 13-26. doi: 10.1080/00224490309552163
- Dworkin, S. L., & O'Sullivan, L. (2005). Actual versus desired initiation patterns among a sample of college men: Tapping disjunctures within traditional male sexual scripts. *Journal of sex research, 42*(2), 150-158. doi: 10.1080/00224490509552268
- Ellen, J. M., Cahn, S., Eyre, S. L., & Boyer, C. B. (1996). Types of adolescent sexual relationships and associated perceptions about condom use. *Journal of Adolescent Health, 18*(6), 417-421. doi: 10.1016/1054-139X(95)00206-8
- Fernandes, H. B. F., Kennair, L. E. O., Hutz, C. S., Natividade, J. C., & Kruger, D. J. (2016). Are negative postcoital emotions a product of evolutionary adaptation? Multinational relationships with sexual strategies, reputation, and mate quality. *Evolutionary Behavioral Sciences, 10*(4), 219-244. doi: 10.1037/ebs0000050
- Flood, M. (2008). Men, sex, and homosociality: How bonds between men shape their sexual relations with women. *Men and masculinities, 10*(3), 339-359.
- Frith, H., & Kitzinger, C. (1997). Talk about sexual miscommunication. *Women's Studies International Forum, 20*(4), 517-528. doi: 10.1016/S0277-5395(97)87415-8
- Grøntvedt, T. V., Kennair, L. E. O., & Mehmetoglu, M. (2015). Factors predicting the probability of initiating sexual intercourse by context and sex. *Scandinavian Journal of Psychology, 56*(5), 516-526. doi: 10.1111/sjop.12215
- Hansen, S., O'Byrne, R., & Rapley, M. (2010). Young heterosexual men's use of the miscommunication model in explaining acquaintance rape. *Sexuality Research and Social Policy, 7*(1), 45-49. doi: 10.1007/s13178-010-0003-4
- Haselton, M. G., & Buss, D. M. (2000). Error management theory: A new perspective on biases in cross-sex mind reading. *Journal of Personality and Social Psychology, 78*(1), 81-91. doi: 10.1037/0022-3514.78.1.81
- Haselton, M. G., & Galperin, A. (2013). Error management in relationships. In Jeffrey A. Simpson & Lorne Campbell (Red.), *The Oxford Handbook of Close Relationships* (s. 234-254). New York: Oxford University Press.
- Henningsen, D. D., Henningsen, M. L. M., & Valde, K. S. (2006). Gender Differences in Perceptions of Women's Sexual Interest during Cross-Sex Interactions: An

- Application and Extension of Cognitive Valence Theory. *Sex Roles*, 54(11), 821-829. doi: 10.1007/s11199-006-9050-y
- Hickman, S. E., & Muehlenhard, C. L. (1999). "By the semi-mystical appearance of a condom": How young women and men communicate sexual consent in heterosexual situations. *Journal of Sex Research*, 36(3), 258-272. doi: 10.1080/00224499909551996
- Holman, A., & Sillars, A. (2012). Talk About "Hooking Up": The Influence of College Student Social Networks on Nonrelationship Sex. *Health Communication*, 27(2), 205-216. doi: 10.1080/10410236.2011.575540
- Howitt, D. (2010). *Introduction to qualitative methods in psychology* (2 utg.). Harlow, England: Prentice Hall.
- Impett, E. A., & Peplau, L. A. (2002). Why some women consent to unwanted sex with a dating partner: Insights from attachment theory. *Psychology of Women Quarterly*, 26(4), 360-370. doi: 10.1111/1471-6402.t01-1-00075
- Jakobsen, R. (1997). Stages of Progression in Noncoital Sexual Interactions among Young Adolescents: An Application of the Mokken Scale Analysis. *International Journal of Behavioral Development*, 21(3), 537-554. doi: 10.1080/016502597384776
- Johnson, C. B., Stockdale, M. S., & Saal, F. E. (1991). Persistence of Men's Misperceptions of Friendly Cues Across A Variety of Interpersonal Encounters. *Psychology of Women Quarterly*, 15(3), 463-475. doi: doi:10.1111/j.1471-6402.1991.tb00421.x
- Kennair, L. E. O., & Bendixen, M. (2012). Sociosexuality as predictor of sexual harassment and coercion in female and male high school students. *Evolution and Human Behavior*, 33(5), 479-490. doi: 10.1016/j.evolhumbehav.2012.01.001
- Kreager, D. A., Staff, J., Gauthier, R., Lefkowitz, E. S., & Feinberg, M. E. (2016). The double standard at sexual debut: Gender, sexual behavior and adolescent peer acceptance. *Sex roles*, 75(7-8), 377-392.
- Manning, W. D., Giordano, P. C., & Longmore, M. A. (2006). Hooking up: The relationship contexts of "nonrelationship" sex. *Journal of Adolescent Research*, 21(5), 459-483. doi: 10.1177/0743558406291692
- Manning, W. D., Longmore, M. A., & Giordano, P. C. (2000). The relationship context of contraceptive use at first intercourse. *Family planning perspectives*, 104-110. doi: 10.2307/2648158
- Manning, W. D., Longmore, M. A., & Giordano, P. C. (2005). Adolescents' involvement in non-romantic sexual activity. *Social Science Research*, 34(2), 384-407. doi: 10.1016/j.ssresearch.2004.03.001
- Masters, N. T., Casey, E., Wells, E. A., & Morrison, D. M. (2013). Sexual Scripts among Young Heterosexually Active Men and Women: Continuity and Change. *The Journal of Sex Research*, 50(5), 409-420. doi: 10.1080/00224499.2012.661102

- McCaw, J. M., & Senn, C. Y. (1998). Perception of Cues in Conflictual Dating Situations. *Violence Against Women, 4*(5), 609-624. doi: doi:10.1177/1077801298004005006
- McNamara, J. M., Fromhage, L., Barta, Z., & Houston, A. I. (2009). The optimal coyness game. *Proceedings of the Royal Society of London B: Biological Sciences, 276*(1658), 953-960. doi: 10.1098/rspb.2008.1273
- Metts, S., & Spitzberg, B. H. (1996). Sexual Communication in Interpersonal Contexts: A Script-Based Approach. *Annals of the International Communication Association, 19*(1), 49-92. doi: 10.1080/23808985.1996.11678928
- Moore, M. M., & Butler, D. L. (1989). Predictive aspects of nonverbal courtship behavior in women *Semiotica* (Vol. 76, s. 205).
- Motley, M. T. (2008). Unwanted Escalation of Sexual Intimacy: Pursuing a miscommunication explanation. I Michael T Motley (Red.), *Studies in applied interpersonal communication* (s. 121-143). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Muehlenhard, C. L., & Hollabaugh, L. C. (1988). Do women sometimes say no when they mean yes? The prevalence and correlates of women's token resistance to sex. *Journal of Personality and Social Psychology, 54*(5), 872-879. doi: 10.1037/0022-3514.54.5.872
- Muehlenhard, C. L., & Peterson, Z. D. (2005). III. Wanting and not wanting sex: The missing discourse of ambivalence. *Feminism & Psychology, 15*(1), 15-20. doi: 10.1177/0959-353505049698
- Muehlenhard, C. L., & Rodgers, C. S. (1998). Token resistance to sex: New perspectives on an old stereotype. *Psychology of Women Quarterly, 22*(3), 443-463.
- O'Byrne, R., Rapley, M., & Hansen, S. (2006). 'You Couldn't Say "No", Could You?': Young Men's Understandings of Sexual Refusal. *Feminism & Psychology, 16*(2), 133-154. doi: 10.1177/0959-353506062970
- O'Sullivan, L. F., & Byers, E. S. (1992). College students' incorporation of initiator and restrictor roles in sexual dating interactions. doi: 10.1080/00224499209551658
- O'Byrne, R., Hansen, S., & Rapley, M. (2008). If a girl doesn't say 'no!...': Young men, rape and claims of 'insufficient knowledge'. *Journal of Community & Applied Social Psychology, 18*(3), 168-193. doi: 10.1002/casp.922
- Pedersen, W., & Samuelsen, S. O. (2003). Nye mønstre av seksualatferd blant ungdom. *Tidsskrift for den norske Legeforening, 21*(123), 3006-3009.
- Perper, T., & Weis, D. L. (1987). Proceptive and Rejective Strategies of U.S. and Canadian College Women. *The Journal of Sex Research, 23*(4), 455-480.
- Prentice, D. A., & Carranza, E. (2002). What women and men should be, shouldn't be, are allowed to be, and don't have to be: The contents of prescriptive gender stereotypes. *Psychology of women quarterly, 26*(4), 269-281.

- Schmitt, D. P. (2005). Sociosexuality from Argentina to Zimbabwe: A 48-nation study of sex, culture, and strategies of human mating. *Behavioral and Brain Sciences*, 28(2), 247-275; discussion 275-311.
- Simon, W., & Gagnon, J. H. (1986). Sexual scripts: Permanence and change. *Archives of sexual behavior*, 15(2), 97-120. doi: 10.1007/BF01542219
- Sprecher, S., Hatfield, E., Cortese, A., Potapova, E., & Levitskaya, A. (1994). Token resistance to sexual intercourse and consent to unwanted sexual intercourse: College students' dating experiences in three countries. *The Journal of Sex Research*, 31(2), 125-132. doi: 10.1080/00224499409551739
- Tannen, D. (1991). *You just don't understand: Women and men in conversation*: Virago London.
- Walker, S. J. (1997). When "no" becomes "yes": Why girls and women consent to unwanted sex. *Applied and Preventive Psychology*, 6(3), 157-166. doi: 10.1016/S0962-1849(97)80003-0
- Wiederman, M. W. (2005). The gendered nature of sexual scripts. *The Family Journal*, 13(4), 496-502. doi: 10.1177/1066480705278729

Intervjuguide

Oppvarming:

Hvordan viser man at man liker noen?

Hva burde man gjøre for å få seg kjæreste? Hvordan kan man gå frem?

Scenario:

Sara har hjemme-alone fest. Det er mange fra skolen der og de fleste har med seg alkohol. Klokka er elleve, og folk begynner å bli ganske fulle.

Eline (16) og Jonas (17) er på festen. De er ikke kjæresten, men liker hverandre godt. Begge har drukket litt. I løpet av festen begynner de å kline med hverandre.

Sending av signaler ved "Rote-atferd" - ca 15 min.

Hvordan tror du Eline viser til Jonas at hun kunne tenke seg å rote med han? (Når jeg sier å rote mener jeg at de råkliner, tar på hverandre utenpå klærne og litt under klærne).

Sier hun noe, gjør hun noe spesielt? Hva?

Hvordan tror du Jonas viser til Eline at han kunne tenke seg til å rote med henne?

Sier han noe, gjør han noe spesielt? Hva?

Hvordan tror du Eline viser til Jonas at hun IKKE kunne tenke seg å rote med han?

La oss si at Eline vil kline, men hun vil ikke at Jonas skal ta på puppene hennes. Hvordan signaliserer hun dette?

Hvordan tror du Jonas viser til Eline at han IKKE kunne tenke seg til å rote med henne?

Se for dere at Eline stikker hånden sin innenfor buksa til Jonas, men han vil egentlig ikke at hun skal gjøre det. Hvordan viser han det?

Spørsmål om ambivalens og usikkerhet:

Går det an å både ha lyst og ikke lyst samtidig?

Hvordan viser man det?

Er det i så fall forskjell på jenter og gutter?

Tolkning av signaler ved "rote-atferd" - ca 15 min

Hvordan vet Jonas at Eline kunne tenke seg å rote med han?

Hva er det hun gjør som gjør at Jonas forstår at hun vil rote med han?

Hva er det han ser, hva er det han ser etter og legger vekt på?

Er det en spesiell ting? Er det noe hun sier? Eller er det heller noe hun gjør?

Hva hvis hun er usikker? Hvordan ser Jonas det?

Hva er det ved det som formidler usikkerhet?

Hvordan vet Eline det hvis Jonas også vil?

Hva er det han gjør eller sier som gjør at Eline forstår at han vil rote med henne?

Hva ser hun (etter)?

Men hva vil Eline vil, mens Jonas er usikker?

Hva er det ved det som formidler usikkerhet?

Hvordan vet Eline at Jonas ikke vil rote?

Hva er det han gjør eller sier som gjør at Eline forstår at han ikke vil?

Hvordan vet Jonas at Eline ikke vil rote med han?

Hvis dere husker at vi sa at Eline stakk hånden innenfor buksen til Jonas, men at han ikke ville at hun skulle gjøre det. Og vi ble enige om at Jonas ville reagert med X eller Y. Hva er det ved nettopp denne reaksjonen som gjør at Eline skjønner at dette betyr at han ikke vil at hun skal gjøre det?

Sending av signaler ved samleie - ca 15 min

Hvordan tror du Eline viser til Jonas at hun kunne tenke seg å ha sex med han? (Når jeg sier sex mener jeg vaginalt samleie).

Hvordan tror du Jonas viser til Eline at han kunne tenke seg å ha sex med henne?

Hva er det han gjør eller sier som viser at han vil ha sex/samleie?

La oss si at Eline bare vil rote, men hun vil ikke ha sex.

Hvordan tror du Eline viser til Jonas at hun IKKE vil ha sex med han?

Tenk om Jonas bare vil rote, men ikke ha sex.

Hvordan tror du Jonas viser til Eline at han IKKE vil ha sex med henne?

Tenk om en eller begge er usikre på om de vil ha sex. Viser de dette på en annen måte enn ved usikkerhet rundt roting? Er det forskjell mellom Eline og Jonas på hvordan de viser at de kanskje er usikre?

Går det for eksempel an å være tent (kåt, fysisk tenning, ereksjon osv), men ha tanker om at “er dette så lurt, jeg vet ikke helt”?

Tolkning av signaler ved samleie - ca 15 min

Hvordan vet Jonas at Eline kunne tenke seg å ha sex?

Hva gjør hun som gjør at Jonas forstår at hun vil ha sex? Hva er det ved det hun gjør eller sier som formidler at hun har lyst?

Hvordan vet Eline at Jonas kunne tenke seg å ha å ha sex?

Hva gjør han som gjør at Eline forstår at han vil ha sex? Hva er det ved det han gjør eller sier som formidler at han har lyst?

Hvis Jonas har veldig lyst til å ha sex, hvordan tror dere det påvirker tolkningen av Elines signaler om at hun ikke har lyst?

Går det an å overse / misse signaler?

Går det til og med an å være så “redd” for å få nei at man overser ting?

Hvis Eline har veldig lyst til å ha sex, men Jonas har ikke lyst; (hvordan) tror dere Eline oppfatter det Jonas viser?

Hvordan ser Jonas at Eline ikke kunne tenke seg å ha sex?

Hva gjør hun som fører til at Jonas skjønner at hun ikke vil ha sex? Hvordan forstår han det?

Hvordan ser Eline at Jonas ikke kunne tenke seg å ha sex?

Stikkord for diskusjon, refleksjon:

Hvis svarene er noe i duren "hun/han bare sier det, med ord" - reflektere over hvorvidt det alltid er best/fint/mulig/spennende å kommunisere kun verbalt, og om man alltid gjør det slik? Er det noen ulemper med å bruke bare ord?

Hvordan forstår Jonas at Eline kanskje er usikker på om hun vil ha sex? Hva er det hun gjør eller sier som gjør at Jonas tror hun er usikker?

Hvordan forstår Eline at Jonas kanskje er usikker på om han vil ha sex? Hva er det han gjør eller sier som gjør at Eline tror at han er usikker?

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjekt

Seksuell kommunikasjon blant ungdom mellom 16-19 år

Takk for at du viser interesse for å delta i denne studien.

Bakgrunn og formål

Ungdommer er i en alder hvor de forsøker å finne ut av sin egen og andres seksualitet. Vi ønsker å undersøke hvordan ungdommer mellom 16 og 19 år sender og tolker seksuelle signaler og mulige grunner til at slike signaler feiltolkes. God kunnskap om ungdoms tanker om hvordan man kommuniserer omkring sex er viktig både for å forstå hvordan ungdommer forholder seg til hverandre seksuelt og i utviklingen av forebyggende arbeid mot seksuell grenseoverskridelse.

Hva innebærer deltakelse i studien?

Vi ønsker å samle personer til et fokusgruppeintervju og diskutere hvordan gutter og jenter kommuniserer om seksuell atferd. Gruppen vil bestå av bare gutter eller jenter, eller en gruppe med både gutter og jenter. Vi vil presentere flere tenkte scenarier, og be deltakerne diskutere hvordan to unge mennesker viser og tolker seksuell interesse eller fravær av interesse. Vi vil etterspørre tanker om scenariene. Vi er ikke ute etter personlige erfaringer. Gruppeintervjuet vil foregå på et av NTNUs laboratorier og deltakerne vil diskutere muntlig. Intervjuene tas opp på video. Dette er fordi at videoopptak er bedre egnet for analyser av gruppediskusjoner enn for eksempel bare lydopptak. Du vil være anonymisert i publikasjonen av resultatene. Dette vil si at ingen skal kunne gjenkjenne deg ut fra informasjonen som blir publisert.

Forskningsprosjektet gjøres i som del av hovedoppgavene til to studenter på profesjonsstudiet i psykologi under veiledning av førsteamanuensis Mons Bendixen. Intervjuene vil foregå på Psykologisk institutt ved NTNU Dragvoll, og gjennomføres i april/mai 2016. Intervjuet vil vare i rundt en time.

Alle deltakere vil motta en gratis kinobillett.

Hva skjer med informasjonen om deg?

Opplysninger behandles strengt konfidensielt. Det er kun vi og veileder førsteamanuensis Mons Bendixen som har tilgang på opptakene. Prosjektet avsluttes i desember 2016 og senest da vil opptakene være slettet.

Frivillig deltakelse

Det er frivillig å delta. Du kan når som helst trekke deg, også under studien, uten å oppgi grunn. Det vil ikke ha noen konsekvenser for deg. Dersom du trekker deg vil dine utsagn fjernes fra datamaterialet. Dersom du trekker deg under eller etter gjennomføring av intervjuet vil dine utsagn og innspill fortsatt eksistere på videoopptak frem til disse slettes, men ikke brukes i forskningen.

Studien er meldt personvernombudet for forskning, norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD).

Dersom du har spørsmål eller ønsker å snakke med noen om studien: ta kontakt med oss:

Kontaktinformasjon:

Kristin Ragnarsdottir Indregard

Andreas Lande

Mons Bendixen

Tlf. 73 59 74 84

Kristin.ragnarsd@gmail.com

landeandreas@gmail.com

Mons.Bendixen@svt.ntnu.no

Norges teknisk-
naturvitenskapelige
universitet

Mons Bendixen
Psykologisk institutt NTNU

7491 TRONDHEIM

Vår dato: 01.04.2016

Vår ref: 47402 / 3 / ASF

Deres dato:

Deres ref:

Harald Hårfagres gate 29
N-5007 Bergen
Norway
Tel: +47-55 58 21 17
Fax: +47-55 58 96 50
nsd@nsd.uib.no
www.nsd.uib.no
Org.nr. 985 321 884

TILBAKEMELDING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 15.02.2016. Meldingen gjelder prosjektet:

<i>47402</i>	<i>Seksuell kommunikasjon blant ungdom mellom 16 og 19 år</i>
<i>Behandlingsansvarlig</i>	<i>NTNU, ved institusjonens øverste leder</i>
<i>Daglig ansvarlig</i>	<i>Mons Bendixen</i>
<i>Student</i>	<i>Kristin Ragnarsdottir Indregard</i>

Personvernombudet har vurdert prosjektet, og finner at behandlingen av personopplysninger vil være regulert av § 7-27 i personopplysningsforskriften. Personvernombudet tilrår at prosjektet gjennomføres.

Personvernombudets tilråding forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i meldeskjemaet, korrespondanse med ombudet, ombudets kommentarer samt personopplysningsloven og helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, <http://www.nsd.uib.no/personvern/meldeplikt/skjema.html>. Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en offentlig database, <http://pvo.nsd.no/prosjekt>.

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 31.12.2016, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Vennlig hilsen

Katrine Utaaker Segadal

Amalie Statland Fantoft

Kontaktperson: Amalie Statland Fantoft tlf: 55 58 36 41

Vedlegg: Prosjektvurdering

Dokumentet er elektronisk produsert og godkjent ved NSDs rutiner for elektronisk godkjenning.

Avdelingskontorer / District Offices:

OSLO: NSD, Universitetet i Oslo, Postboks 1055 Blindern, 0316 Oslo. Tel: +47-22 85 52 11. nsd@uio.no

TRONDHEIM: NSD, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, 7491 Trondheim. Tel: +47-73 59 19 07. kyrre.svarva@svt.ntnu.no

TROMSØ: NSD, SVF, Universitetet i Tromsø, 9037 Tromsø. Tel: +47-77 64 43 36. nsdmaa@sv.uit.no